

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 4

April

1953.

Pris 75 öre

RIKSOMBUDSMAN

eventuellt kombinerad med befattningen
såsom förbundssekreterare, anställs av

De Lungsjukas Riksförbund

**Vi
fordrar
att
sökanden
besitter**

- Mångsidig social kapacitet.
- Erfarenhet om de lungsjukas förhållanden.
- Förhandlingsvana och är god talare och stilist.

**Ni
erhåller**

- Intressanta arbetsuppgifter.
- Kontakter inom socialvård och socialmedicin.
- Pensionsreglerad tjänst.

Befattningen tillträdes: 1 juli 1953 ev. senare.

Ansökningstiden: utgår 15 maj 1953.

Ansökningshandlingar: åtföljda av meritförteckning och betygsavskrifter samt uppgift om nuvarande anställning ingives till

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

Kocksgatan 13-15, STOCKHOLM Sö

Oskarshamns Bilaffär

för allt inom

BILBRANSCHEN

Tel. namnanrop: Erikssons Bilaffär

Axel H. Ågren AB.

Firman etablerad 1887

GÖTEBORG. Tel. Växel: 17 20 60

STOCKHOLM. Tel. 23 15 40

Avdelningar för:

*Kemikalier och Råvaror. Järn, Metaller och
Byggnadsmaterial. Gjuteriförnödenheter.
Speditioner.*

...välklädd

...välsedd

i välsydd

Söderbergs
derber
- sydd av skickliga händer

A.B. HJ. SÖDERBERG, UPSALA

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 4. April 1953

16:e örgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

$\frac{1}{1}$ sid. 400:—, $\frac{1}{2}$ sid. 225:—,
 $\frac{1}{4}$ sid. 125:—, $\frac{1}{8}$ sid. 65:—.

Småannonser:

90 mm spaltbredd 90 öre mm.
60 mm spaltbredd 65 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:

Kamrergatan 3. Tel. 753 44.
Postgironr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

Förändrad tbc-situation

De aktuella synpunkter på tbc-situationen professor Anders Kristenson och doktor Erik Törnell framfört i Sv. Läkartidningen, främst ifråga om de nya läkemedlen och behandlingsformernas förändring och framtida organisation, har med ens ställt tuberkulosfrågan i ny belysning. Det kan självfallet inte bli fråga om någon inträngande medicinsk analys av de båda experternas synpunkter här — lika litet som i kommentarerna på annan plats i detta nummer — men vi vill i korthet behandla några av de frågeställningar, som aktualiserats i sammanhanget.

Professor Kristenson utgår bl. a. från att man under vissa medicinska förutsättningar skall kunna tillgripa tuberkulosbehandling utan föregående sanatorievård — ett alldeles nytt alternativ alltså. Härigenom vinner man tid, behandlingen kan sättas in omedelbart utan väntan på vårdplats, man sparar på dyrbara vårdplatser, man slipper ta bort patienten från hans naturliga miljö, hem och arbete, faktorer, som ofta är av stor psykologisk betydelse för patientens allmänna välbefinnande. Även om professor Kristenson inte på något sätt ifrågasätter den nuvarande sanatoriekurens och övriga behandlingsformers värde måste man rent generellt beteckna hans tankegångar i detta sammanhang som revolutionerande, om man drar ut några konsekvenser av deras ev. verkan i praktiken. En ökad användning av de nya läkemedlen, samtidigt som man genom gruppundersökningar och på andra vägar söker spåra upp tuberkulosen på ett tidigt stadium, skulle medföra att behandlingen mer och mer övergår till att ske polikliniskt och behovet av vårdplatser på sanatorierna kommer på så sätt att successivt minska. Alternativet för

sig också fördelaktigt ur ekonomisk synpunkt — inte minst med tanke på de ökade svårigheterna att få personal på sjukhusen. Om man stannar vid att leka med dessa framtidsperspektiv och i stället tar upp några av doktor Törnells synpunkter så ger också dessa bevis för att tbc-situationen tydligen radikalt förändrats. När man — som vi tidigare i denna tidskrift framhållit i samband med publicering av senast tillgängliga tuberkulosstatistik — i dagens Sverige talar om att "tuberkulosen inte längre är någon folksjukdom" utgår man från felaktiga utgångspunkter. Man tar den sjunkande dödlighetssiffran som ett självklart bevis på att nu befinner sig den lömske fienden inte längre bakom stuguknuten, utan långt borta hos de s. k. "underutvecklade länderna", där man ännu inte fått tbc-situationen under kontroll. I själva verket är det så att antalet kända sjukdomsfall ökat från omkring 65.000 år 1940 till 80.000 år 1951! Men nu är det tyvärr så, att det inte är *den siffran* man tittar på utan en annan, som ser vida mer sympatisk ut, nämligen att år 1940 avled omkring 4.500 personer i tuberkulos i Sverige mot 1.500 år 1951. Detta beror naturligtvis till en del på att tuberkulosfallen inte var lika väl kända de första åren efter dispensärorganisationens genomförande 1938, men siffrorna tala ändå sitt klara språk: tuberkulosen är fortfarande en bister realitet i vårt land. Visserligen har — säger doktor Törnell — sjukdomsfrekvensen sjunkit men inte på långt när i samma takt som dödligheten. Man kan spåra samma tendens i alla länder. Det betyder med andra ord att antalet tuberkulosfall, som behöver tagas om hand på sanatorium eller av dispensären, är större än för tio år sedan. Om frekvensen icke avtar snabbare än

Folkpensionerna höjes

fr. o. m. den 1 maj enligt nyligen fattat beslut av vår riksdagen. Detta glada och vårliga budskap till landets 820.000 folkpensionärer innebär en höjning av pensionsförmånerna med 35 %, som regeringen föreslagit. Enighet om denna förbättring har i stort sett rått inom samtliga politiska partier och riksdagsbeslutet fattades också i enighetens tecken.

Om man går på vandring i de nya siffertabellerna finner man att beslutet bl. a. innebär att ensamstående pensionär — bortsett från bostadstillägget — får 1.750 kr. om året och två gifta pensionärer sammanlagt 2.800 kr. Änkepensionens och hustrutilläggets maximibelopp stiger till 1.050 kr. Änke- och änklingsbidraget höjs på samma sätt som änkepensionen. Höjningen beräknas kosta 260 milj. om året, varav 140 milj. kommer från en höjning av pensionsavgiften från den 1 jan. 1954 från 1 till 1,8 % av den taxerade inkomsten.

"Brott och straff på sanatorium"

som ledaren i Status januarinumner rubricerades har väckt livlig uppmärksamhet i Danmark. "B. M.", organ för Landsföreningen av tuberkulösa i Danmark, refererar ingående synpunkterna i artikeln och framhåller bl. a. att frågan om "bortvisningar" (straffutskrivningar) "fra sanatorier på grund av dårlig opførsel" är utomordentligt aktuell. (Vår ledare var som bekant föranledd av en straffutskrivning vid ett sanatorium i Värmland, vilket väckt stor uppmärksamhet i svensk press vid årsskiftet.) Det finns åtskilligt att begrunda om överläkarnas ställning till överträdelse av reglementen och ordningsstadgar vid sjukhusen, skriver tidningen vidare. Dessa domslut, d. v. s. tvångsutskrivning av patienter på grund av olika företeelser och ett bre-

hittills får man räkna med att tuberkulosen ännu i decennier kommer att spela en stor roll, framhåller doktor Törnell.

*

Sammanfattningsvis kan man påstå — utan att ge sig in på mera vidlyftiga medicinska spekulationer — att den förändrade tbc-situationen främst består i starkt minskad dödlighet, men en ännu onormalt hög sjukdomsfrekvens. Vårdtiderna bli kortare och vårdfallen "hyggligare", d. v. s. sjukdomen upptäckes i regel tidigare och man får i allmänhet ett stort antal patienter med relativt gott hälsotillstånd på våra sanatorier. Beträffande de nya läkemedlen är situationen ännu något oklar. Att de betyder mycket i dagens tbc-behandling är ställt utom allt tvivel, men *hur mycket* måste man nog ha ett visst perspektiv i tiden för att bedöma mera exakt. Att patienter behandlas med kemiska medel efter utskrivning från sjukhus är som bekant redan ett faktum — behandling utan föregående sanatorie-vård är en fråga som befinner sig på diskussionsstadiet.

dare bedömande av dessa fall, är av största intresse. Vårt förslag om en ev. eftergranskning av de straffutskrivningar, som ägt rum vid svenska sanatorier under de sista fem åren, väcker genklang i det danska bladet. Hur skulle det vara med en dansk uppgörelse i dessa frågor? säger skribenten. I Sverige diskuteras man dessa spörsmål, fritt och öppet, det bör man göra också i Danmark. "Er tiden mogen til, at vi også kan diskutere dem? Eller vil man stadig betragte det, man kunne holde sanatoriedemokrati, som utopi?" Man bör inte bruka stora ord och jaga upp lidelserna erinrar skribenten och slutar med följande fråga: "Hvad siger lægerne om problemerne, og hvad mener patientforeningernes folk?"

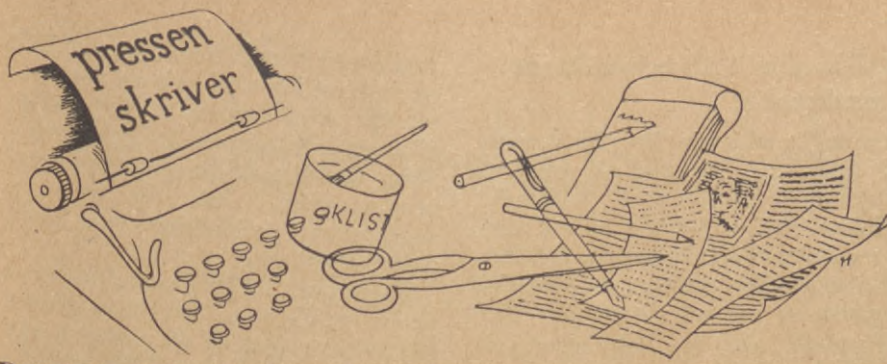
Den nordiska stämman

eller rättare uttryckt De nordiska tuberkulosförbundens centralorganisations årssammanträde har hållits i Köpenhamn i slutet av januari. Samtidigt firade också "Boserup Minde", föreningen, som utgör själva kärnan i det danska landsförbundet, sitt femtioårsjubileum. Från Sverige deltog riksdagsman Sigfrid Jonsson, sek. Kurt Kristiansson och Alfred Lindahl. Till ny ordf. efter Alfred Lindahl, Sverige, valdes Urban Hansen, Danmark. Danska Landsförbundet övertog också det internordiska sekretariatet, som allt sedan organisationens bildande handhåfts av De lungsjukas riksförbund i Sverige. Ett uttalande antogs i samband med förhandlingarna vari samtliga nordiska tuberkulosförbund enades om att de medicinska framstegen inom tuberkulosbekämpandet måste uppmuntras och stödjas samtidigt som de ökade möjligheterna att hejda sjukdomen måste utnyttjas till att intensifiera alla åtgärder för att återföra de tuberkulösa till normalt arbets- och samfundsliv.

I sammanhanget bör också erinras om att man inte varken från patienternas eller den stora allmänhetens sida behöver uppfatta det som något direkt svaghetstecken att det ibland råder delade meningar hos den medicinska expertisen om de nya läkemedlen. Tvärtom visar detta att man på medicinskt håll ägnar frågan skärpt uppmärksamhet — ett förhållande som till sist dock främjar utvecklingen och forskningen inom denna nya gren av medicinen.

Till sist bör man även hålla i minnet, att värdet av andra åtgärder inom tuberkulosvården, arbetsvård, omskolning och yrkesutbildning för sanatoriepatienter, bostadssanering m. m., vilket redan företagits eller planerats, ter sig viktigare än någonsin mot den här i kortet tecknade bakgrunden. Bättre vårdresultat och ett genomsnittligt "hyggligare" hälsotillstånd hos landets sanatoriepatienter har de bästa möjligheter att ge samhället återbäring för alla vårdkostnader, d. v. s. friskare och bäst av allt — arbetsföra medborgare.

Sixten Hammarberg

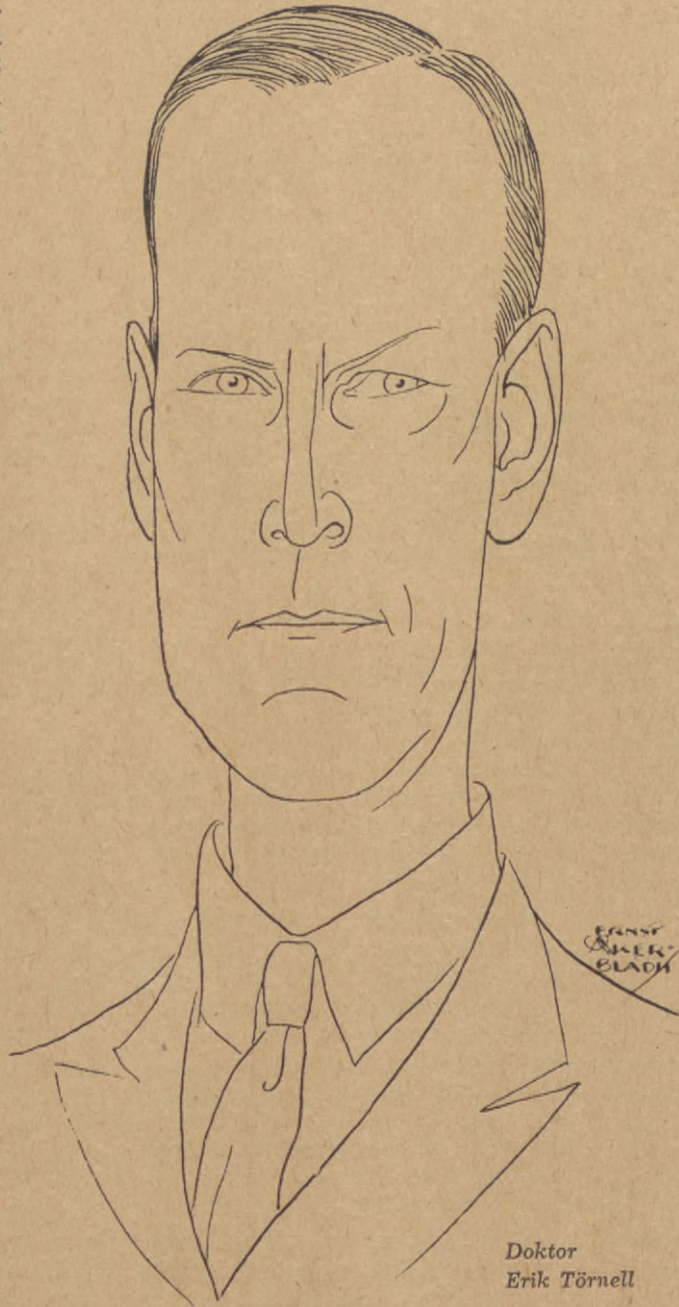
Det råder tydligen något delade meningar

i läkarkretsar om de nya läkemedlen mot tuberkulos och vilka konsekvenser man bör dra ut av hittills gjorda erfarenheter av dessa. Professor Anders Kristensons artikel i Svenska Läkartidningen nr 3 1953 (återgiven i sammandrag i Status nr 2) har nämligen gett upphov till kommentarer — och även i viss mån kritik — från andra medicinska experter.

Doktor Erik Törnell, ordf. i Svenska Sanatorieläkarföreningen, vänder sig mot en del — som han anser — väl optimistiska formuleringar i professor Kristensons artikel. Doktor Törnell konstaterar i sammanhanget att "varje sanatorieläkare et numera har glädjen att se tuberkulosfall, som tidigare ansågs hopplösa, förbättras eller återvinna hälsan tack vare de nya hjälpmedlen." Härom råder nog i stort sett samstämmighet, men det är bl. a. ifråga om följande punkter i professor Kristensons artikel som doktor Törnell har några påpekanden att göra.

Professor Kristenson framhåller att "användandet av de moderna medlen måste utvidgas så att de sjuka efter utskrivningen från sanatorierna kunna komma i åtnjutande av fortsatt behandling under erforderlig tid" samt att "nyupptäckta fall, som ej kräva sanatorievård, borde kunna behandlas i dispensärens egen regi utan att dessförinnan intagas på sanatorium". Professor Kristenson

har bl. a. i det senare sammanhanget motiverat sitt ståndpunktstagande med att behandlingen kan sättas in omedelbart utan väntan på vård-

Doktor Erik Törnell

plats, att man sparar vårdplatser för bättre behövande o. s. v.

"Det första önskemålet är redan uppfyllt"

d. v. s. möjlighet till poliklinisk behandling med nya läkemedel och ekonomiska resurser finns, bl. a. framgår detta i de riktlinjer sanatorieläkarföreningen utfärdade år 1950, framhåller doktor Törnell. Många landsting ha visat stor förståelse för behovet av fortsatt behandling och under de sista åren beviljat anslag för sådana läkemedel. Men "för att undvika missbruk av medlen har i bestämmelserna tillfogats att effektiviteten först skall ha utprovats under en föregående sanatoriekur."

"Hur stor är faran för missbruk?"

frågar sig doktor Törnell vidare och erinrar om att allt sedan det första, nya kemiska medlet kom i marknaden har en viss övervärdering ägt rum. "Det är aldrig särskilt lockande för en patient, som kanske känner sig frisk, att komma in på sanatorium. I alla tider har det behövts förklaringar och övertalningar från läkarens sida, även under perioder, då det rådde platsbrist på sanatorierna. All hittillsvarande erfarenhet talar emellertid för att både sanatoriekur och operationer av olika slag äro lika ofrånkomliga som förut. När läkaren söker övertyga patienten om behovet av sanatorievård frågar patienten i regel numera "om det inte går att försöka de nya medicinerna i hemmet".

Professor Kristenson har inte i sin artikel på något sätt förnekat betydelsen av sanatoriekur och operationer av olika slag, men ställer dock under vissa förutsättningar behandling utan föregående sanatorievård som ett nytt alternativ till våra nuvarande metoder. Det är mot detta nya alternativ — menar doktor Törnell — man måste göra invändningar.

"Vilka nyupptäckta tuberkulosfall kräver inte sanatorievård?"

blir alltså den aktuella frågeställningen. Det finns ju alltid en grupp observationsfall, ofta upptäckta i samband med gruppundersökningar, hos vilka diagnos eller sjukdomens aktivitet ej är säkerställd. Inte ens ett positivt marsvinsprov i magskölningsvätskan indicerar *alltid* intagning. Om dessa fall skall behandlas med kemoterapi förefaller ganska tvivelaktigt och det anser väl knappast professor Kristenson heller, säger doktor Törnell. I fortsättningen diskuterar doktor Törnell ingående de medicinska förutsättningarna, kombinationsbehandling med nya läkemedel o. s. v. och slutar med att det kan vara befogat att något försöka dämpa den optimism, som professor Kristensons artikel kan ge upphov till åtminstone bland allmänheten och kanske även en del kolleger, som inte har egen erfarenhet av tuberkulosbehandling. Trots de glädjande framstegen är ännu erfarenheterna av de nya medlen begränsade, observationstiden kort och resultaten delvis motstridande.

Försiktigheten bjuder att man är återhållsam med det medel som lättast ger resistens, nämligen streptomycinet, och i regel ej använder det på patienter, som *ej är intagna på sanatorium*, och i varje fall ej utan samråd med sanatorieläkaren. Om recidiv inträffar blir det vanligen denne, som får övertaga behandlingen och taga konsekvenserna av den. Sanatoriekuren har även den fördelen att patienten får en bättre kunskap om sin sjukdom och lär sig att inte enbart lita på undergörande mediciner. "Sanatoriekuren är alljämt grundvalen för tuberkulosbehandling och numera finns det alltid plats för dem som är i behov av vård", lyder doktor Törnells slutkommentar.

För mera ingående kännedom om de problem, som behandlas i ovan refererade artiklar hänvisas till Svenska Läkartidningen nr 3 1953: Anders Kristenson: Några resultat av behandlingen av lungtuberkulos med kemiska och antibiotiska medel och den praktiska tillämpningen härav, sid. 102, samt nr 6, sid. 333 av samma tidning: Erik Törnell: Några synpunkter med anledning av prof. A. Kristensons artikel.

Betydelsen av PAS-behandlingen är mycket stor

betonar överläkare Bo Carstensen vid Sollidens sanatorium vid ett samtal med *Sydsvenska Dagbladet* i Malmö med anledning av att man på medicinskt håll gjort en del kritiska uttalanden om de nya, kemiska preparaten:

Framför allt är betydelsen av PAS-behandlingen mycket stor, så till vida det *endast* med PAS är möjligt att effektivt behandla kronisk kavanös lungtuberkulos — med hålbildning alltså — det går inte att behandla den med streptomycin utan hjälp av PAS. Inom sex veckor blir nämligen bacillerna resistenta mot streptomycin. Men i kombination med PAS blir streptomycinet värdefullt. Om man på ett förnuftigt sätt kombinerar PAS-behandlingen med streptomycin, så kan man åtminstone nå fram till det resultatet, att de kirurgiska ingripandena, som är nödvändiga, kan rädda en människa till liv och fortsatt verksamhet.

För övrigt är PAS' värde omvittnat både från Frankrike och USA, från länder både i krig och fred, men någon övertro skall vi inte hysa: medlet är ett hjälpmedel i kampen mot en folksjukdom.

Effektiva resultat av nya läkemedel

redovisar en finsk expert Erkki Larmola enligt *Stockholms-Tidningen*, som refererar ur en artikel i tidskriften *Nordisk Medicin* byggd på insamlade resultat från 18 finska sanatorier.

Redogörelsen innefattar endast fall, där behandlingen pågått minst en månad, den längsta behandlingstiden har varit 5 månader, i medeltal ca 3 månader.

Dagsdosen har vanligen varit 5 mg/kg kroppsvikt. Ett antal fall behandlades till en början med 3 mg och senare med den högre dosen.

Recidiv inträffade redan under eller kort efter behandlingen i 384 fall. Tuberkelbaciller i upphostning återkom, efter att ha varit försvunna under behandlingens tidigare skede, i 169 fall senare under pågående behandling eller efteråt.

På ett sanatorium har 71 resistensprov utförts under behandling. Resultaten visar att en tuberkel-

bacillstam kan bli resistent mot INH på relativt kort tid och att resistensen kan stiga mycket snabbt. Redan efter en totaldos av 10 g konstaterades i många fall en minskad terapeutisk effekt. Men det är stora skillnader i känslighet hos olika bakteriestammar.

Kombinerad INH-behandling med andra antibiotica har inte getts i större utsträckning då avsikten var att uttröna värdet av INH enbart. Men kombinerad behandling tillämpas nu allt mera, då denna metod synes vara att föredra även beträffande INH.

Vid tbc med annan lokalisering än bröstet har värdet av INH bekräftats. Ätminstone i ett fall av hjärnhinneinflammation, tre fall av bentuberkulos nåddes goda resultat. Vid var i lungsäcken fick man god effekt i hälften av fallen (nio) men ingen effekt i den andra hälften.

Med hänsyn till antalet behandlade fall är antalet komplikationer relativt litet. Lätt huvudvärk, andfåddhet, spastiska kramper och psykisk irritabilitet har ibland observerats i början av behandlingen liksom feber med utslag av sannolikt allergisk natur. I de flesta fall har dessa symptom försvunnit senare under behandlingens gång.

Den förbättrade levnadsstandarden

och det förebyggande tuberkulosarbetet har haft den största betydelsen i den allmänt förbättrade tbc-situationen i nu har anser doktor Erik Forsgren, Svenshögen.

Doktor Forsgren påpekar bl. a. vidare i sin artikel i *Svenska Läkartidningen* nr 7 hur rätt avancerade tbc-fall kunna kureras genom hygienisk-dietisk behandling. Hur mycket lättare bör då icke tbc kunna förebyggas genom ett hygieniskt levnadssätt. Personer, som vid upptäckten ha till synes mycket obetydliga och beskedliga tbc-förändringar kunna efter månader av hårt arbete, orengelbunden livsföring, slarv med måltider osv. komma i ett bedrövligt tillstånd med stora kaverner och tbc i sputum. Varje person med nyupptäckt, aktiv tuberkulos bör sändas till sanatorium för grundlig utredning av hälsotillstånd och brist-situation och för trimning till ett regelbundet, hygieniskt levnadssätt. framhåller doktor Forsgren.

Lungtuberkulos och kriminalitet

Ledaren "Brott och straff på sanatorium" i januarinumret har gett fil. mag. Sven Vallmark anledning att ytterligare penetrera ämnet i följande artikel. Framställningen bygger bl. a. på hittills föga kända historiska källor och ger mitt i ämnets sakliga allvar även åtskilliga muntra poänger.

Den långa ledaren i Status januarinummet om "Brott och straff på sanatorium" hade stort intresse. Att det finns sanatoriepatienter, som bryter mot lagar och förordningar, som gång på gång super sig fulla, bondar och ställer till åtskillig förargelse, är inte någon nyhet. Det finns ganska gott om alkoholister, bråkstakar och kriminella element ute i samhället. Att en del av dem får tuberkulos är inte så underligt, lika litet som det är något att förvåna sig över att en del sanatoriepatienter med åren blir alkoholister eller kanske rent av visar prov på kriminalitet. De disciplin- och bestraffningsproblem detta för med sig är naturligtvis stundom mycket svårslösta på grund av sjukdomens smittofarlighet i vissa stadier och sätter sjukhusledningens omdöme på allvarliga prov.

Så har det varit så länge sanatorier funnits, och så kommer det säkert också att förbli. Att helt undvika disciplinära konflikter mellan sjukhusledning och patienter, enstaka eller i grupp, låter sig inte göra. Sjukhuslivet innebär ofrånkomligen ett tvång, ett intrång i den personliga friheten. För utpräglade individualister, för bångstyriga orosandar och naturligtvis för alkoholister kommer detta tvång att te sig mer eller mindre olidligt.

Ändå är det en stor skillnad mellan förr och nu. Den tid är sedan länge förbi, då just lungsjuka av medicinska skäl ansågs särskilt fallna för både alkoholism, narkomani och kriminalitet. Men en historisk åberblick kan säkert vara nyttig.

*

År 1891 gav den framstående tyske bakteriologen Cornet — han var förresten lärjunge till tuberkulosbacillens upptäckare, Robert Koch — ut ett arbete över tuberkulosen i de tyska straffanstalterna, där han framkastar tanken på ett direkt samband mellan tuberkulosens antagna giftverkan på det mänskliga psyket och dess vanlighet på straffanstalter och sinnessjukhus.

Cornet blev inte ensam med sin teori. Nio år senare ifrågasatte en italienare vid namn Mircoli på blodigaste allvar i en uppmärksammas skrift, huruvida de lungsjuka var att betrakta som ansvariga för sina handlingar. En rad andra författare var vid sekelskiftet inne på samma linje.

Orsakerna till detta sammankopplande av lungtuberkulos och kriminalitet är inte så svåra att finna. Lungsoten härjade fruktansvärt på tidens straffanstalter liksom på sinnessjukhusen. Jag erinrar mig en statistik från omkring 1900, som visar, att tuberkulosdödligheten på de tyska tukthusen var åtminstone 75 ggr så hög som vår nuvarande svenska tuberkulosdödlighet och cirka sju gånger så hög som den mycket höga dåvarande siffran för allmänbefolkningen i Tyskland, där i slutet av 1800-talet var 5—7 människa uppges ha dött i tuberkulos. Från idiot- och

sinnesslöanstalter finns ännu ohyggligare siffror med bortåt 100-procentig tuberkulosdödlighet. För sinnessjukhusen uppges också en utomordentligt hög tuberkulosdödlighet. Läkarnas okunnighet var ibland skriande. Som svar på en rundfråga om förhållandena bland på anstalt intagna sinnesslöa barn, svarade en läkare på 1890-talet, att någon tuberkulos inte förekom bland barnen, men att däremot lungsoten härjade svårt. Delvis torde ett sådant svar hänga samman med tidens obekantskap med barn-tuberkulosen och dess yttringar.

Denna förfärliga anstaltsdödlighet i tuberkulos färgade av sig på uppfattningen av de lungsjukas personligheter. Hade de inte alla något av anstaltsklientel över sig i ordets sämsta bemärkelse? Var de inte lite till mans fallna för undermålighet och kriminalitet? Så resonerade man.

Att sanatorier stundom kom till på så sätt, att man för att avlasta de vanliga sjukhusen flyttade över dels nervsjuka och dels lungsjuka till särskilda gemensamma kronikeranstalter, gjorde inte situationen bättre för någondera parten. Det är klart, att det bara var fattigt folk, som man behandlade på det sättet.

Vid denna tid, strax före sekelskiftet, talade man åtskilligt i lungläkarkretsar om något, som man kallade "den lungsjukes karaktär", d. v. s. en utveckling av den friska personligheten i ogynnsam riktning under tuberkulosbacillens gift-

verkan. Denna lungsjukekaraktär representerade en hel rad otrevliga egenskaper. Den lungsjuke var, ansågs det, lättretad, hetsig, tjurig, orolig, lätt upprörd, okritisk, energilös, arbetskygg, viljesvag och intellektuellt undermålig, och det gjordes upp långa listor på dylika föga tilltalande egenskaper, som ansågs utmärka just den tuberkulösa karaktären. Den förste, som lyckades sätta dessa egenskaper på en enkel formel för att därmed bestämma den lungsjukes karaktär, var förstas tysk. Han hette Heinzelmann och kom 1894 till det resultatet, att den lungsjuke utmärktes av: 1. Svaghet i känslolivet; 2. Svaghet i intelligensen.

Heinzelmanns schema togs upp av en hel rad skribenter, som behandlade den lungsjukes psyke, och kan nog sägas ha varit rätt allmänt accepterat under 1900-talets första årtionde. I varje fall i Tyskland.

Men vad innebär Heinzelmanns schema annat än just det, som länge ansågs utmärka det s. k. kriminella psyket, nämligen framför allt brister i känsloliv och intellekt. Där fanns alltså ytterligare ett skäl att koppla ihop tuberkulos och kriminalitet.

Lägger man till detta den starkt förhöjda sexualdrift, som man i allmänhet ansåg lungsoten ge upphov till, så är det klart, att man i den lungsjuke hade det praktfullaste ämne till sexualförbrytare, som gärna tänkas kunde. Och det både tänktes och skrevs en hel del i den vägen i början av 1900-talet.

Fil. mag. Sven Vallmark

Ser man närmare på de företeelser bland sanatorieklientelet, som sanatorieläkarna ansåg tyda på en speciell kriminell inriktning, känner man sig dock snarast generad på läkarnas vägnar. En av de mer framträdande författarna, doktor F. Köhler, drar i en uppsats år 1910 fram som exempel på de lungsjukas benägenhet för tjuvaktighet, att en patient stulit smör från hans sanatorium för sin sjuka frus räkning och att en annan man stulit smörgåsar till familjen. Dylika förseelser säges gälla tidigare otadliga människor! Ett bevis så gott som något för tuberkulosens karaktärsförödande inverkan.

Men ändå värre saker sker. Patienter knycker med sig termometrar och spottkoppar, när de reser. Det lär ha förekommit, att de skurit sönder sanatoriet tillhöriga vattenslangar för att av dem tillverka skosulor, något som kanske får ses i sammanhang med av argusögda läkare avslöjade försök att med falska uppgifter tillskansa sig nya skor.

Bedrägerier av grövsta slag är inte ovanliga. Hör bara, vad Köhler har att berätta! En 24-årig, fattig, lungsjuk tjänsteman lät ingående undersöka sig av K. och beställde ett enkelrum på hans anstalt. I tre dagar höll man rummet reserverat utan att den sjuke lät höra av sig. En rättslig undersökning visade fullständig medellöshet!

En 23-årig köpman gjorde om samma bravad. Efterforskningar visade, att han kort förut gjort sig skyldig till underslev i sitt företag. Han led av lungtuberkulos i II:a stadiet.

Köhler menar visserligen inte direkt, att dessa brott begåtts på grund av tuberkulosförgiftning. Men han anser, att tuberkulosen förvirrat de sjuka, så att de gripits av ett slags storhetsvansinne och velat slå på stort i en situation, då de saknade alla reella möjligheter att göra rätt för sig.

De lungsjukas lust till skadegörelse kan ta sig upprörande uttryck. Patienter skär barken av träden inom sanatoriets område för att göra fågelburar av dem eller riva ner redan uppsatta fågelburar för att till sitt eget höga nöje bygga om dem till ekorrhur. Pennan vägrar nästan att göra tjänst inför dylika gräsligheter. Men tyvärr finns de tryckta i en stor fin tysk medicinsk tidskrift år 1910, så det lönar inte för en gammal lungdotare att försöka slingra sig undan ansvaret.

Lägger man till dessa förseelser oberättigade och högst oförskämda klagomål på den tydligen alltid lika utmärkta sanatoriekosten och lögnaktiga skrivelser hem om sanatoriet, så får man sannerligen en hemsk bild av begynnande sedligt förfall. Förlöpningsarna måste ha känts så mycket smärtsammare för de hårt prövade läkarna, som de många gånger själva helt eller delvis ägde sina sjukhus och drev dem som affärsföretag. En ringa ursäkt till dessa förfärande snatterier och försök att orättmätigt tillskansa sig klädesplagg från hjälp- och understöds-kassor ligger möjligen i ett yttrande av en av tidens stora auktoriteter: "För en inkomstlös arbetare är stundom ett par sönderrivna byxor viktigare än hela den vetenskapliga tuberkulosfrågan".

Ibland går patienternas oförskämdheter mot personalen över i rena handgripligheter. Ja, säger en läkare, "flera fall är kända, där läkare och systrar mördats av de lungsjuka". Men han tillägger lugnande, att de sjuka i allmänhet saknar energi att genomföra sina tillämnade våldshandlingar, vilket måste ha känts tryggt att veta för sjukvårdspersonalen.

Att de lungsjuka var särskilt fallna för sedlighetsförbrytelser var man helt på det klara med. Det berättas upprörande exempel också på den saken. Vad sägs om en på sanatorium intagen ung tysk fru, som bara varit gift något år och som ändå inte aktar för rov att begå äktenskapsbrott med en medpatient, en 19-årig ryss, och detta trots att hon får besök av sin man en gång i månaden. Det är den aktningsvärde doktor Köhler, som

refererar det motbjudande fallet. Samme man meddelar också, att han kommit underfund om att två unga, svårt sjuka män på hans anstalt hängivit sig åt homosexuellt umgänge, varför han säger sig ha på känn, att man också måste anta en ökad benägenhet för homosexualitet och pederasti bland de lungsjuka. Det påpekas också, att både sedlighetsårande handlingar och våldtäkt av lungsjuka ägt rum.

För de lungsjukas nedsatta intelligens var det inte svårt att finna bevis. En dam lät t. ex. strax innan hon dog beställa en hel kollektion pariserhattar till sanatoriet. Visserligen hade hon gott om pengar och råd till lyxen. Men ändå! Den refererande läkaren tvekar, om man bör betrakta fallet som kriminalitet (slöaktighet på gränsen till det brottsliga) eller nöja sig med att endast konstatera nedsatt intelligens. Liknande fall är vanliga. Den ene skaffar sig turistbroschyrer, den andre låter sy en ny kostym. Och allt detta på dödens tröskel. Betänkligt. Hur nedsatta intellekt och omdömesförmåga kan bli, visar det löjliga, också av den förträfflige Köhler refererade fall, där en lärare efter oerhörda ansträngningar avlade examen för högre lärargrad endast en vecka före sin död. Längre kan man knappast komma i fråga om intellektuell utarmning.

De lungsjuka, som trots vetskapen om sin sjukdom närmar sig kvinnor, ja, rentav avlar barn med dem, finner de medicinska auktoriteterna vara ett slående bevis för intellektets tillbakabildning. En av herrarna, en doktor Reibmayr, gör den skarpsinniga reflexionen, att de tuberkulösa kvinnornas antagna högre fruktsamhet torde bero på att naturen genom ökad kvantitet vill försöka ersätta bristen på kvalitet. Doktor Reibmayr har dock inte meddelat huruvida han anser, att kvinnorna avlat barnen alldeles på egen hand.

Det är så mycket de lungsjuka låter komma sig till last, bedrägeri, utpressning, urkundsförfalskning, försvinnning och mycket annat uppges orsakade av den brist på altruistiska känslor, som tuberkulosgiften för med sig.

På den lungsjukes allmänna asocialitet är det lätt att i tidigare medicinsk litteratur finna många exempel. Det berättas om sjuka, som med berätt mod spottat i brunnar och vattendrag för att också andra skulle bli sjuka. Ja, en doktor v. Murall återger den gräsliga berättelsen om en lungsjuk läkare, som tvang sin unga fru att dricka champagne ur ett glas i vilket han spottat baciller, varpå hon mycket riktigt avled i tarmtuberkulos. Det skulle inte förvåna, om den förfärlige spelade Chopin i blodrött ampelsken, medan den olyckliga tömde champagneglaset.

*

Många experter skrev en gång i världen om den lungsjukes kriminalitet. Det var Mircoli och Morselli, Liebe och Köhler, Weygandt och v. Murall, Reibmayr och Augstein och många många andra, som nu blott är namn i den medicinska litteraturens kuriosakabinett. Det är nu länge sedan teorierna om den lungsjukes av tuberkulosbacillernas gift framalstrade kriminalitet övergavs. Man tror inte längre, att kampen mot tuberkulosen också direkt innebär en kamp mot kriminaliteten.

Men fördomar är seglivade, också medicinska. Ännu år 1930 refererar professor Olof Kinberg i en detta år utgiven avhandling om varför människor blir brottsliga en italiensk undersökning från 1930-talets början, där bland "grovt psykopatiska drag" hos kriminella uppräknas också tuberkulos. Det är inte så illa ment utan får väl betraktas som ett svagt ekologiskt sekelskiftesdebatten om de lungsjukas förmenta, speciella kriminalitet. I varje fall tror jag inte, att någon svensk rättsläkare nu för tiden skulle komma på den tanken att anföra förminskande tillräknelighet hos en förbrytare av den anledningen, att han led av tuberkulos, inte ens om det gällde en sedlighetsförbrytare.

Påskmorgon

Det tänds en gyllne morgon
kring jordens halm och ler —
och blommorna, de saliga,
slår upp när undret sker.

Begravelse i mulden,
i själens bårtäcksland — —
nu stiger som uppståndelse
ur livets egen hand.

Nu faller svepningsbindeln
kring tårars frusenhet,
och blickarna blir seende
i undrets ljulighet.

En gyllne morgon tänder
en jord i liljors ljus —
och rymderna blir tonande
av sång och vindars sus . . .

NILS THORÉN

ÄR VI OSEDLIGA?

I en sydamerikansk tidning — kunde man för någon tid sedan läsa rubriken: "Stockholm är världens syndigaste huvudstad".

Självaste Goethe påstod en gång, att det var vansinnigt att bada, men fördenskull må det kanske ändå vara tillåtet för oss sena tiders barn att göra det. Åtminstone till jul och midsommar och med speciell badskjorta kring vår syndiga lekamen.

Frågor, som har med sedlighet och dygd att göra, trängs dag ut och dag in i tidningsspalterna med rustningsrapporterna från öst och väst, krigstelegram från Korea och Indo-Kina, diplomatiska notväxlingar, Snoddas-följetonger o. s. v. Sedligheten är snart nog alldeles obefintlig, ropas det ängsligt från de mest skilda håll. För några månader sedan kunde man i en sydamerikansk tidning t. o. m. läsa en artikel med den förfärande rubriken: *Stockholm är världens syndigaste huvudstad.*

Står det då verkligen så illa till som det skrivs och skriks, eller har man möjligen råkat överdriva något?

Det talas om osedlig litteratur, om kriminaliserande filmer och serier m. m. Man vet inte riktigt vad man skall tro. För rätt länge sedan skrev Casanova sina memoarer och Boccaccio sin "Decamerone", och även om dessa böcker inte kan räknas

till de allra mest vågade sakerna, så går det ju inte heller att klassificera dem som söndagsskollitteratur. "Nunnornas liv" av Pietro Aretino vågar man knappt tänka på, lika litet som Rabelais' "Pantagruel" och "Gargantua", de la Bretannes Anti-Justine och Mirabeaus "Sotadika".

Men på tal om sedligt samhällsliv, så fanns det för jämnt ett halvsekel sedan i England en rörelse, som hade tagit form under namn av White Cross Army (Vita korsets här). Dess primus motor var bis-

Till och med den store Goethe påstod en gång att det var vansinnigt att bada.

kopen av Durham, J. B. Lightfoot, och propogandan inriktades i första hand på medlemmar av Yong mens Christian Association (föreningen av kristliga unga män) och National Womans Christian Temperance Association (d. v. s. unga kristna kvinnors nykterhetsförening). Man fick kraftigt stöd av en del amerikanska organisationer, och från en av dessa emanerade följande löftesformulär, som antingen kunde undertecknas av mottagaren eller överlämnas av denne till någon god vän:

SKRIFTLIGT LÖFTE FÖR MÄN.

Härmed lovar jag med Guds bistånd

1. Att i såväl tankar som handling lyda vad sedelagen bjuder.
2. Att avhålla mig från förakt för andra, rätt tal samt ohöviska åtbörder och anspelningar.
3. Att fly alla böcker, förlustelser och sällskap, beräknade på att väcka orena tankar.
4. Att visa samma renhet inför både män och kvinnor.
5. Att motsätta mig alla lagar och sedvänjor, vilka hava kvinnans förnedring till syfte och att sträva för deras förbättring.
6. Att försöka sprida kunskap om dessa grundsatser och förhjälpa andra till åttlydnad av dem.

Löftet för kvinnor var av liknande lydelse, dock med den skillnaden att punkterna 2 och 3 sammanslagits till punkt 2, och punkt 3 sedan kom att lyda: "Att vara blygsam i tal, åthävor och klädedräkt".

Inga alltför våldsamma utsvävningar där, herrskapet! Kvinnan tige i församlingen, och hennes klädedräkt månne alltid se tarvlig ut! Vem var det som andades något om kvinnans förnedring?

I Ivar Lo-Johanssons "Bara en mor" berättas om ståtarkvinnor som hyste en förlamande rädsla för att tvätta sig, ifall någon såg dem, och i den ungerske för-

Herrar i shorts med krokiga, håriga ben — ingen vacker syn!

fattaren Zsolt Harsánays roman "Med en kvinnas ögon" skildras på ett skakande sätt en ung högadlig flickas öden på ett ungerskt gods under 1800-talets sista årtionde. Modern, som uppfostrats i ett franskt kloster, hade förbjudit dottern att se sin egen kropp.

Vid det dagliga morgonbadet (!) måste hon därför glida ur nattlinnet in i en särskild badskjorta. "Efter badet följde uppstigandet i den vid kroppen kläddande skjortan och därefter det besvärligaste av hela badceremonin: att taga på sig den tjocka badkappan och att taga av sig badskjortan innanför denna."

Till och med Goethe skrev år 1775, vid 26 års ålder, att bad i det fria var att betrakta som vansinnigt!

En högadlig dam under 1800-talets sista årtionde förbjöd sin dotter att se sin egen kropp. Efter badet var det åtskilliga besvär med de vattenfyllda kläderna.

Kan man undra på om våra dagars kvinnor trivs i shorts och bikinis?

Förresten: under senaste kriget fick de bara halv tobaksranson — och fortfarande får de åka snålskjuts både på Systemet och restaurangerna. På de senare ser man t.o.m. ofta högst ogärna att ensamma kvinnor slår sig ner; man förmodar att de är ute i osedliga ärenden.

Det är nog lite dåligt med jämlikheten mellan könen fortfarande — och kanske också med sedligheten på sina håll. Men om det bleve litet bättre bestämt med den förra, så kanske också den senare hade utsikter att bli åtminstone diskuterad på ett trevligt sätt.

Kvinnor i shorts och minimala badkläder är inte alltid vackert, och på badstränder och revyscener kan man ofta få se rent förfärliga ting ifråga om förvriden smak och dåligt omdöme.

Men herrar i shorts då! Mel krokiga och håriga ben! Och herrar i skjortärmarna och med hängslen! Sådant är ju inte heller att räkna till de större estetiska företeelserna.

Vi bör nog tänka oss för både en och två gånger när vi sitter och gläfsar om nutiden — ty redan Sapho skrev:

Vem är lantmön, som i sinnet går och gläds och ej vet fälla underbrämet ned till ankeln?

Och den gamle rucklaren Hafiz — vad skrev han? Jo:

Ungt hjärtat är, det varma, i dag som dagar alla.
Ja, om mig re'n till graven dödslockan skulle kalla, jag sjunger, dricker, kysser i dag som dagar alla.

Många "fina" och "rättänkande" män är förtjusta i den skalden (som flitigt översatts till de flesta språk av betydelse). Ändå var han en förskräcklig fyllbult. Krogen var hans kyrka och krogvärden hans enda rätta själaherde. Dessutom påstås att han var gruvligt svår på fruntimmer.

Vi bör nog tänka oss för när vi sitter och gläfsar över nutidens förfall. Av vissa skalder att döma gick det inte alltid så "fint" till förr.

Men — han är under den allmänna respektabilitetens beskydd, och då så.

Det är nog, när allt kommer omkring, kanske inte så illa beställt med sedligheten i detta gamla land, som vi i kverulantisk yra går omkring och tror emellanåt. Ett utomäktenskapligt barn är inte längre (som det var för bara ett halvsekel sedan) en produkt av en brottslig förbindelse — och i och med att man har lov att konstatera detta, så förefaller en stor del av det moderna sedlighetssnacket rätt intresselöst. Ett barn har — det må vara "produkt" av vad slags förbindelse som helst — rätt att vara barn.

Se där ett framsteg! Och ett avsteg — från syndens väg!

Tecknare: Nils Brädefors.

LUDVIG filosoferar

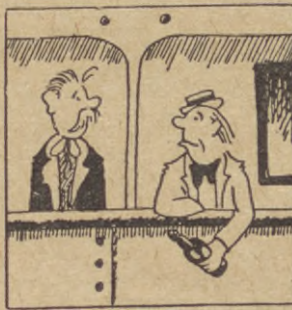
Av Paul Danty

Inget är så trist

att se —

som en tom ölbutelj.

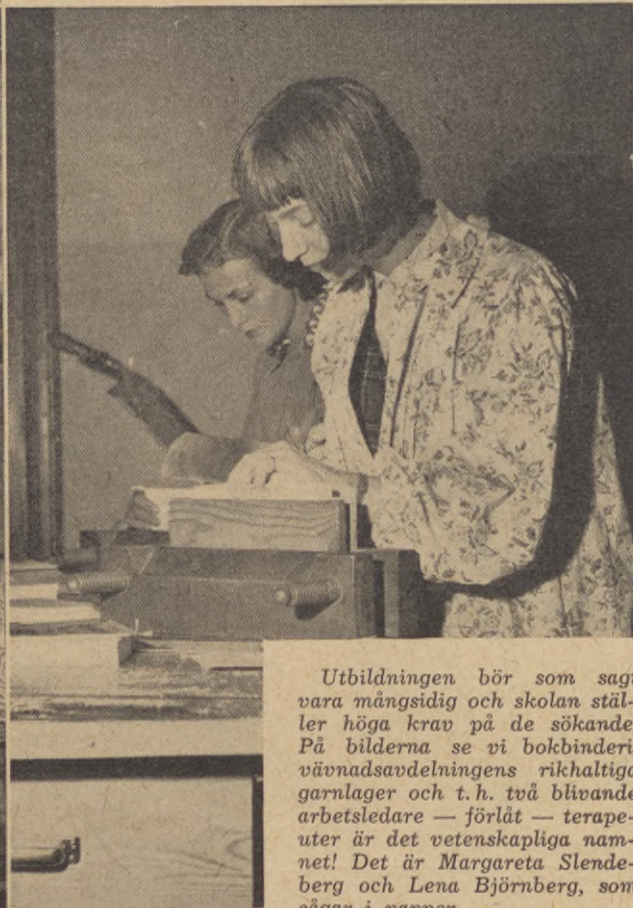
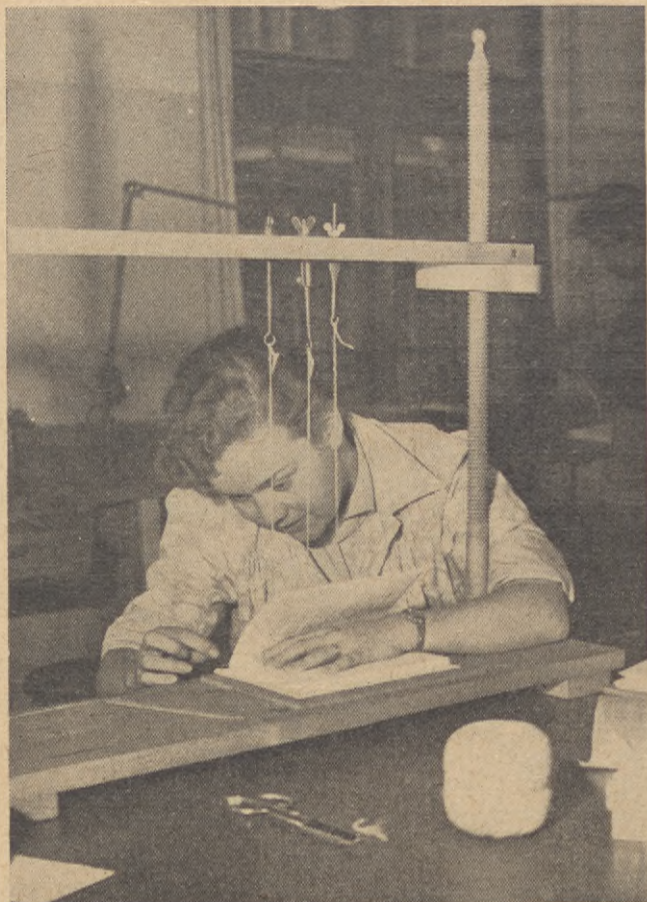

Jo — två, ha-ha ha

SLÖJDFÖRENINGENS SKOLA

Utbildning av sysselsättningsterapeuter för sjukhusen äger rum vid slöjdföreningens skola i Göteborg. Man har under senare år såväl bland läkare som lekmän allt mera kommit underfund om sysselsättningsterapiens utomordentliga betydelse. En mångsidig sysselsättningsterapi betyder mycket för det psykiska välbefinnandet — att vidmakthålla en sund och positiv livsinställning hos människor, som måste vistas på sjukhus.

Behovet av sysselsättningsterapeuter — inte minst för sanatorierna — är f. n. större än tillgången på utbildade sådana. Från ledningen för slöjdföreningens skola har man också framfört önskemål om att fördubbla utbildningskapaciteten. Innévarande årskurs har något över 20-talet elever, men man uppskattar f. n. behovet av utbildade terapeuter i hela landet till omkring 200. Riksdagsman Sigfrid Jonsson, ordf. i De lungsjukas riksförbund, har väckt en motion vid vårriksdagen om att utbildningen av terapeuter måste ske i raskare takt genom att öka elevantalet vid slöjdföreningens skola eller ev. genom att utvidga utbildningen på annat sätt. Riksförbundet har även beviljat stipendier till elever vid slöjdföreningens skola från vilken vi visa dessa bilder.

Utbildningen bör som sagt vara mångsidig och skolan ställer höga krav på de sökande. På bilderna se vi bokbinderi, vävnadsavdelningens rikhaltiga garnlager och t. h. två blivande arbetsledare — förlåt — terapeuter är det vetenskapliga namnet! Det är Margareta Slendeborg och Lena Björnberg, som säger i papper.

VIKING I ÖSTERLED

Akke Hugh Malmeström tillhör här hemma veteranernas ask-blonda skara vad det gäller den urgamla, och angående metoder så gott som helt oförändrade, konsten att lägga mosaik.

Denna konstart kräver som få en hantverkarskicklighet, en manuell färdighet, som man svårigen tillgodogör sig på annat sätt än genom många och flitiga lärlingsår.

I gengäld håller mosaiken. I det nyutgrävda Pompeij kan man finna arbeten med 2000 år på nacken. De katolska kyrkorna har ofta sina kupoler smyckade på detta sätt. De i takfönstrens ljus färgspelande stenarna är ett under av skönhet — och tänker man på att det varit mänskliga varelser som högt över marmorgolvet klängt sig fast här uppe i zoner förborgade andra än vingförsedda kyrkänglar, måste man erkänna att utförandet är ett under av skicklighet.

Yrkesmannen Akke Malmeström är om inte född så dock uppfostrad i München. Han började vid sjuåttio år måla på fullaste unga allvaret. Hemstaden Göteborg fick stå modell och snart nog fick den unge konstnären till sin oförställda förväning sälja en tavla. Pengarna gick till reskassan och biljetten räckte till München. Där fick han arbete på något, som låter så bombastiskt, som Kungliga Bayerska Mosaikanstalten. Det var en arbetsam och lycklig fyraårsperiod, som tog vid, och fick honom att hädanafter i huvudsak intressera sig för mosaiken. Han var mosaikarbetare och uppbar lön för mödan. Samtidigt lärde han sig yrket. Arbetsuppgifterna var många och han var bland annat med om att göra en jättemosaik föreställande stadens skyddshelgon S:t Gallo tillsammans med madonnan. Det hundratjugo kvadratmeter stora väggarbetet placerades i Münchens gamla rådhus och arbetet var färdigt 1914. Då han för några år sedan skulle visa sin familj sitt ungdomsarbete, fanns inte ens byggnaden, det gamla rådhuset, kvar. Bombarna hade splittrat detta verk som så många andra.

Det viktigaste för konstnären är arbetsron, för det är en av de komponenter, som är svårast att fånga. Hur man får denna arbetsro är för olika konstnärer skiftande. Akke Malmeström har en högberg för sin arbetsro mitt inne i Dalaskog. Där Siljan öppnar sitt öga mot sommarhimlen och slutar det för den mulna vintern ligger malmeströmska hemmet Björkhagen. Det är beläget i byn Tasbäck som ligger ungefär en halvmil från Leksand. Huset har en gång stått i Gagnef och var då skolkhus, och det är uppbyggt på samma plats, som det nygifta paret Akke Malmeström och dalkullan Maria Prins flyttade in i och med ens fyllde med Akkes tavlor och Marias kistor av gammalt fint hemvävt. Alla möbelyg, gardiner och mattor, som dessutom behövdes för inredningen, vävde mor Maria egenhändig.

Men det första hemmet brann ner. Konstnären var vid tillfället ensam hemma och fick rädda sig genom att kasta sig ut genom ett fönster. Han klarade livhanken men bröt ett ben. På sjukstugan gjorde han tillsammans med en arkitekt upp planerna för hur det nya huset d. v. s. det gamla skolhuset från Gagnef, som han låtit ropa in åt sig, skulle ta sig ut. Det gamla huset gick snabbt i sin nya ägares händer en ny vår tillmötes. Den förlust, som konstnären har svårast att smälta från branden, är ett porträtt av Greta Garbo i glasmosaik. Att guldklockan och matsivret smältes ned gick att ersätta — men Greta Garbo.

Björkhagen upprustades emellertid som konstnärens nya högberg. Huset har en stor och präktig öppen spis och är på den punkten inte avvikande från ett äkta dalahem, men här finns också erinringar om att konstnären är en viking i österled. Det är inte bara alla solbadande italienska landskap i olja och inom ram, som sjunger sydländska sånger från väggarna. Det är också en bar hållen i sydländskt — ej amerikansk — stil.

Konstnären har studerat mosaik i Rom och varit med om restaureringar inom Vatikanen. Numera återvänder han så gott som varje år och i höstas hade han tillfälle att bese nyutgräv-

ningarna av Pompeij, Det var en stark upplevelse för en yrkesman att här studera sina föregångare. Hans bohuslänska hjärta bosatt i det inre av Dalarna slog häftiga slag av den sydländska skönheten, som efter 2000 år återigen kommit i dagen och vittnar om en tid då den latinska kulturen kulminerade i skönhet, kraft och behag. Här var naturen framme och föregick människans förströrelselusta. Vad Pompeij hade varit i våra dagar om inte Vesuvius burit sig så våldsamt åt år 79 är en intressant tanke att leka med.

Andra av dukarna på Björkhagens väggar skildrar med must och humor, kraft och sprakande färgglädje, Dalarna i arbetets goda kantiga rytm och festfiolernas dansande vemod. Vad konst-

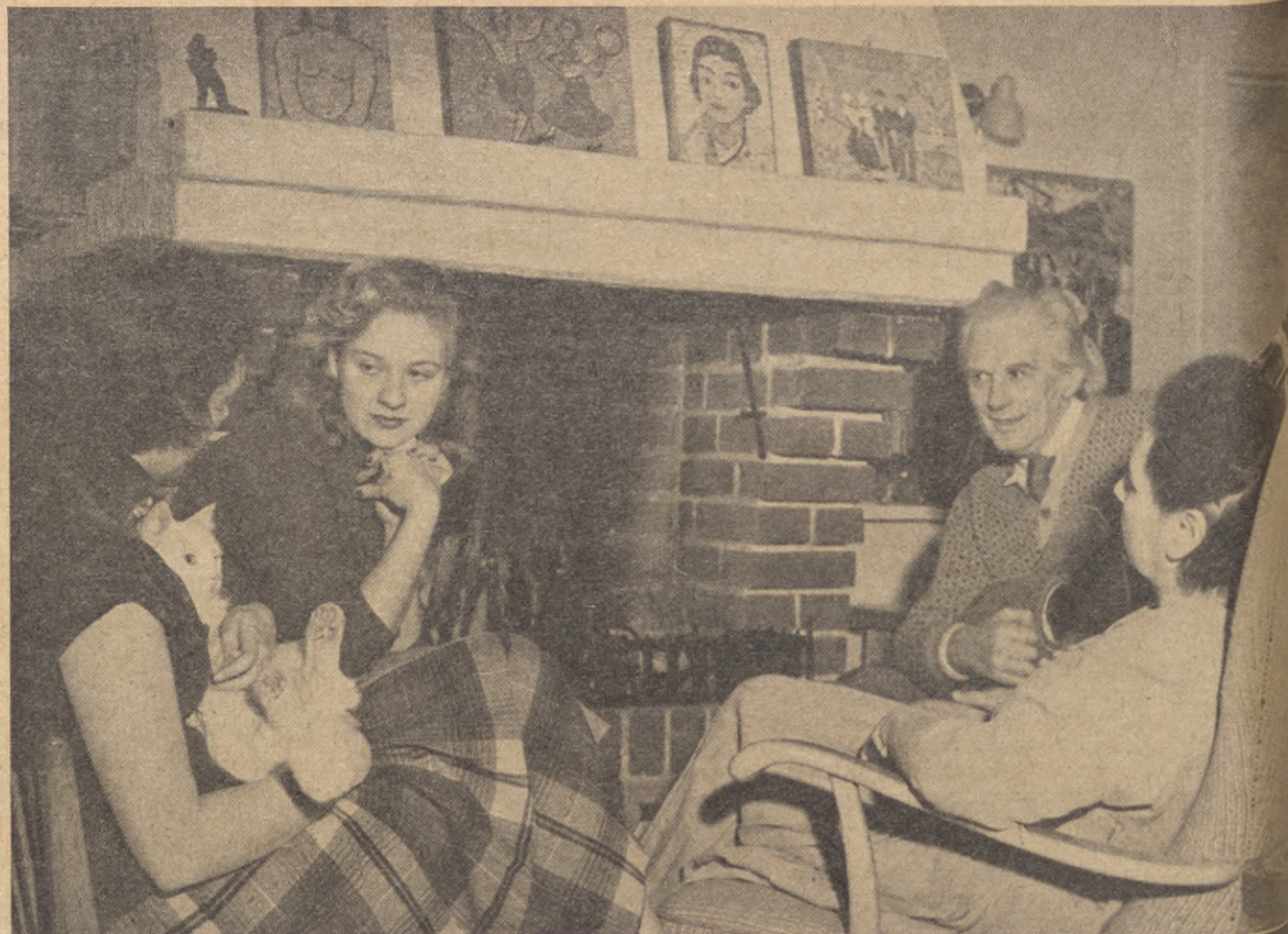

Konstnärens fru och konstnären själv med döttrar i bakgrunden.

nären inte själv vet om Dalarna, kan han få berättat av sin fru Maria, som har en trehundraårig dalasläkts tradition i sina ådror. Att hon inte har vansläktats förtäljer väl historien om mötet mellan de två. Hon stod vid upptäckstens ljuva ögonblick och sågade ved. Akke gifte sig nu inte med henne för att han ville att hon skulle såga hans ved. Hjälps av sin fru har han dock. Hon är familjens ekonomiska överhuvud. Räkna pengar slipper konstnären. Äldsta dottern Ann Marie, som har sin mors sydländska utseende men äktsvenska humör, är hans sekreterare. Yngsta dottern, sextonåriga Gunilla, gläder sin far med att traska i hans fotspår. Hon lägger mosaik och far skämtar om att han snart kan slå sig ned i en stol och spela luta under resten av sin tid. Men det menar han inte! Det vet alla! Han är för energisk och tänker för ofta i mosaikmönster för att han skulle kunna vänja sig av med att hugga venetianskt mosaikglas, eller då det är slut på det från Italien hemsläpade förrådet, material från Holmsund, Yxhult och Kinnekulle.

Även om han arbetat en hel del i olja är hans hjärta närmast glasmosaik. Av hans arbeten här hemma kan nämnas "Arbetaren" i Karlskoga, som blev klar 1950, och av hans kyrkomålningar Kristusbilden i Siljansnäs kyrka och Jungfru Maria med Jesusbarnet i Garpenbergs kyrka.

Stig Arb.

MOSAIK

(Till artikeln "Viking i österled".)

Mosaik är en gammal konst, som konstnären Akke Malmeström gjort till sin livsmelodi och sitt hem Björkhagen har han rustat upp till en konstnärlig högborg. Huset har en stor öppen spis och avviker på den punkten inte från en äkta dalagård. Konsten dominerar, som synes, och till höger se vi konstnären själv beundra en underlig träfigur, men han är en man med vyer långt utanför det av trä- och andra konsthantverk berömda landskapet Dalarne. Han har bl. a. studerat mosaik i Rom och varit med om restaureringen och den konstnärliga utsmyckningen i självaste Vatikanen. Framför den öppna spisen ser vi familjen samlad till bras- och lutaften med konstnären som lekfull speleman.

Foto: Harald Borgström.

Den mera vardagliga delen av "mosaikhantverket", dottern Gunilla hjälper sin far med att lägga mosaik. Tavlans till höger: en mosaik, föreställer vintrampare och ger oss en föreställning om konstnärens strövtåg i sydliga nejder. Mosaik är, som sagt, en konst med anor, en konst, som blommar friskt mitt i hjärtat av det gamla landskapet Dalarne.

En resa om våren

Alltid när det börjar dra sej mot vår har jag fått en underligt orolig känsla i kroppen och jag har haft svårt för att stanna kvar i stan. Den där underliga oron gör — trots att jag lever i landets största stad — att stan känns trång och alldeles för liten.

När det börjar bli vår har jag haft svårt att stanna kvar i stan, jag längtar bort från stan, längtar ut...

När snön gått bort börjar gatorna kännas hårda under fötterna och hetsen på gator och i affärer verkar mer vansinnig än annars.

Kort sagt, jag längtar bort från stan, längtar ut.

Så har det nästan varit alla år jag kan minnas tillbaks i tiden och när jag var ung och innan jag var gift hände det ganska ofta, att jag plockade ner en del av mina få ägodelar i en ränsel och begav mej ut på luffen.

Så kan jag ju inte göra nu för tiden, mitt jobb, min familj lägger hinder i vägen. Men min längtan finns kvar och ibland när ekonomin tillåter tar jag ledigt från jobbet och reser ut någonstans på landet. Ibland kanske det bara blir en vecka, ibland blir det längre.

Dom där försommarpromenaderna — när jag var ung — och dom här ledighetsveckorna med landsvistelse på våren, nu när jag blivit äldre, har jag aldrig behövt ångra. Jag har fått se en hel del av mitt land och lite av dom övriga nordiska länder också för den delen. Jag har känt mej fri och obunden för några korta veckor och när jag kommit tillbaks har det alltid varit lättare att hugga in på mina arbetsuppgifter.

Och vilket kanske är det viktigaste, jag har fått träffa många människor och nya människor. Jag har träffat roliga och intressanta människor och dom har berikat mitt liv.

Det var nåt år efter det sista kriget. Det blev vår det året också, som alltid förr. Jag fick den där konstiga känslan i kroppen. Det liksom kröp under skinnet och jag blev nervös och otålig. Hade jag sökt upp en läkare skulle han säkert ha sagt, att det var vanlig vårtrötthet och ordinerat en vitaminkur. Kanske att det skulle ha hjälpt, men jag besökte aldrig nån läkare. Jag visste ju så väl vad det var för fel och var den bästa boten fanns att finna. Men så var det ekonomin också, jag förstog att jag skulle bli tvungen att stanna kvar i stan.

Min fru har ju sett dom där tecknen år från år och märkte snart nog hur det var fatt. En kväll när pojken sov och jag satt och läste, sa hon till mej:

— Jag tycker du ska försöka få ledigt från jobbet ett par dar och resa bort.

— Det har vi inte råd till, försökte jag med en lam och halvhjärtad protest.

Vi resonerade fram och tillbaka bra länge den kvällen och resultatet blev, att jag nästa dag gick till min chef och frågade ifall jag kunde få lite semester. Jag fick det och nästa dag på aftonen reste vi söderut, hela familjen.

Jag hade ju förberett en sån här resa lite smått hela vintern och hade bara att kontakta en handlande nere i Småland, som jag kände sen gammalt. Ett telefonsamtal med honom och saken var klar, det var bara att packa och ge sej iväg från stan.

Den där handlanden som vi reste till är på sitt sätt en ganska märklig man. Han har en liten affär mitt inne i skogen och jag är inte alls säker på, att han kan dra sej fram på vad affären ger i avkastning. Han jagar ju och fiskar lite också och går gör det i alla fall.

Affären — eller lanthandeln skulle man

väl säga — är som sagt liten och ligger mitt inne i skogen. Han bor själv i samma hus och ni vet säkert hur en sån där bod ser ut. När man kommer in i den känner man den där lanthandelsdoften sticka i näsan. En doft som är en blandning av tjära, remtyg och nåt annat odefinierbart, men som på nåt sätt verkar lockande och tjusande. Det är kanske förstås bara jag stadsbarn som känner så.

Nå, en lanthandel i alla fall där man kan knacka upp handlanden mitt i natten om det skulle knipa och köpa vad man vill ha, utan att ta nämnvärd hänsyn till varken handlanden eller butikstängningslagen. Ja, det kan man alltså göra, men en princip håller Karlsson på. Karlsson, han heter så handlanden.

Principen, ja det är att han har — vad vi i stan skulle kalla lunchstängning — stängt mellan tolv och två varje dag. Ba-

Den där handlarn vi reste till är en märklig man...

ra det där med lunchstängningen i en ödemarksaffär är ju märkvärdigt, om man samtidigt tänker på att man kan knacka upp handlarn mitt i natten och köpa.

Den tiden håller Karlsson alltså omutligt på och eventuella kunder som kommer under denna tid bjuder han in till

sej, bjuder på kaffe, spelar dragspel för och berättar historier för, men se handla det går inte förrän efter två det.

— Jag vill ha min frihet, jag också, säger Karlsson om man frågar varför han gör som han gör.

För sina kunder berättar han om fiskefärder, om resor, om konstiga och övernaturliga händelser, om jakter och han kan konstet att berätta en historia på det rätta sättet. Det sätt som gör att tyngdpunkten i berättelsen kommer på rätt plats och så att dom som hör på inte behöver fundera länge för att finna ut poängen.

Det mesta som han berättar är naturligtvis lögn, eller fantasier om man så vill. Saker som han legat och funderat ut på ensamma stunder, men det spelar ju ingen roll. Kunderna har roligt.

Så en kväll kommer han in på vårt rum och frågar hur vi trivs och mera i den stilen. Både min fru och jag förklarar, att allt är som det ska vara, alltså det bästa möjliga.

— Jo, säger Karlsson.

Jag har redan då märkt, att det är nåt som han vill fram med. Det är ofta på det viset, han har lätt för att prata med sina kunder, men svårt för att komma fram med förslag till mej. Ofta får jag en känsla av, att han är rädd för att tränga sej på, att han är rädd för att gripa in i ens frihet. Ungefär på samma sätt som han själv inte vill bli störd — eller åtminstone vill göra vad han själv vill — under sin lunchstängning.

— Ja, säger jag för att hjälpa honom på traven.

— Jo, jag vet ju att du är intresserad av människor som bryter av mot det vanliga.

Genast får jag en obehaglig känsla av, att han ser mej ungefär som en person som samlar människor på samma sätt som andra fångar fjärilar. Fångar in dom och sätter dom på en nål för att kunna syna dom närmare i sömmarna, om man nu kan tänka sej en fjäril med sömmar.

— Saken är den, fortsätter Karlsson, att i morron under den tiden som jag har stängt kommer det en person hit. Jag vill att du ska träffa honom, för det är en ganska ovanlig människa.

Han tystnade och jag såg frågande på honom. När han inte fortsatte med att prata utan närmast såg generad ut bad jag honom om en förklaring.

— Jag vet inte precis hur jag ska förklara honom, men du kan väl komma ner så får du se själv.

Med den förklaringen lät jag mej inte nöja, utan jag pressade Karlsson på ytterligare upplysningar om den konstiga personen.

Så fick jag då veta en del om mannen,

för det var en man. När Karlsson, kom igång med att prata om mannen tycktes han bli osäker, tycktes tvivla på att mannen var så märklig.

Han var svenskamerikan och hette Charles Jonson. När han som ung rest från Sverige hade han hetat Karl Johansson. Så hade han varit borta i många år, trettio eller trettiofem. Karlsson visste inte så noga. En dag damp han i alla fall ner på hemorten igen med amerikanska

som fadern som ung varit tvungen gå ifrån.

Pratet om förmögenheten tystnade dock snart. Efter en tid började Charles söka jobb och inte kunde väl en man som skapat en förmögenhet på guldgräveri vara tvungen att arbeta.

Jonson brydde sej inte om folks prat, sa varken till eller ifrån på tal om pengar som var sparade. Kan väl tänkas att man har lite dollars, såg det ut som han me-

Han slog sig ned på en stol vid dörren och började prata om vädret.

vanor och accent, samt dessutom munnen full med gultänder.

Sen hyrde Charles Jonson in sej på en gård och förbryllade folk med sitt underliga maner. På frågor om vad han gjort under sin långa vistelse ute i världen svarade han, att det var allt lite av varje det. Till att börja med gjorde han inte så mycket väsen av sej och historier om, att han var förmögen började komma i svang. Det pratades om att han blivit förmögen som guldgrävare och nu kommit tillbaka för att köpa sin fädernegård,

nade. Arbetet gjorde han sken av att han tog mest för motionens skull, Hade man varit farten i många år, var det svårt att sluta helt, menade han.

Han jobbade med lite av varje och var duktig att arbeta, men lite egen var han allt. Han ville inte köra i gamla hjulspår, ville försöka med förändringar, förbättringar. Protesterade den han arbetade hos alltför energiskt mot detta, kunde det hända att Charles bara gick ifrån alltsammans.

Hans största egenhet var dock att han

var tyskhatare. Han var den mest fanatiska tyskhatare man kan tänka sej. Detta var före andra världskriget och folk pratade om att han haft två söner som stupat i första kriget och det var ur detta hans hat sökte sin näring. Men ingen visste. Det pratades bara.

Vad man visste var, att han inte rörde ett verktyg av tyskt fabrikat och när han för många år sen skulle köpa en cykel nere i byn hade handlarn fått skriva ett intyg på att det inte fanns några tyska delar i cykeln. Detta var villkoret för köpet.

En annan gång hade han kommit in i Karlssons bod. Det var under sista kriget och han var mycket upprymd. På Karlssons fråga hur det var fatt, hade han svaret:

— Inte nog med att tyskarna ockuperar Danmark och Norge, nu har dom skickat hit hare också för att äta opp skörden för oss.

Han hade sett en tyskare på morgonen och dragit sina slutsatser.

Numer fäste folk inget avseende på hans egenheter. Han hade åter växt in i den bygd han en gång lämnat, men innerst i hans hjärta fanns i alla fall det stora landet väster.

Så ungefär berättade Karlsson för mej på kvällen och nästa dag under lunchstängningen satt jag inne på hans rum och väntade. Tio minuter över tolv kom Charles Jonson.

Det var en gammal man, nånstans omkring sjuttiofem år. Håret var alldeles vitt, ögonbrynen likaså och under dom plirade ett par pigga ögon.

Han slog sej ner på en stol vid dörren, lyfte av den bredbrättade hatten och placerade den på golvet. Han valkade en buss med tungan och började prata om vädret.

Han och Karlsson språkade ett tag. Sen spelade Karlsson Stjärnbaneret till gästens ära. Jonson stampade takten och minnen kom i hans gamla ögon.

Efter detta förde Karlsson in samtalet på automobiler. Jag förstår nu efteråt att han gjorde det med flit. Han berättade att han skulle företa en resa till sommarn. Han skulle åka bil upp genom landet.

— Bilar är nog bra, sa Chales Jonson på detta, men det ska vara amerikanska vagnar förstås.

— Forden är en förstklassig vagn, sa jag.

Jonson bara fnös åt min enfald.

— Forden är en bluff, sa han sen, och Henry Ford en ännu större. Han förstod sej aldrig på bilar.

Det blev tyst ett tag efter det att Jonson yttrat sej.

— Hur så? dristade jag mej fråga.

— När jag var i landet där borta, sa Jonson, jobbade jag med lite av varje.

Redigerad av
G. SKARP

VÄRLDSMÄSTARPARTI

Tävlingen om ryska mästerskapet har för nionde gången vunnits av Botvinnik — en fantastisk prestation! I partiet här nedan vinner världsmästaren över Bronstein, som var oförvägen nog att leverera en "Kungsgambit". Botvinnik avvisade kallt det tillämnade angreppet, och vann sedan efter en serie effektiva drag.

Vit: Bronstein Svart: Botvinnik

1. e2—e4	e7—e5
2. f2—f4	e5×f4
3. Sg1—f3	f7—d5

Som fullgott gäller även 3. —, Sf6.

4. e4×d5	Sg8—f6
5. Lf1—b5†	c7—c6
6. d5×c6	b7×c6
7. Lb5—c4	Sf6—d5

En nyhet av Botvinnik. Här har tidigare prövats 7. —, Ld6.

8. d2—d4	Lf8—d6
9. 0—0	0—0

Bland annat var jag en gång privatchaufför. Vi var ute på en tripp bossen och jag. Vi kom till en backe. I backen var det en bil som fått stopp. Naturligtvis var det en ford. Vi väntade ett tag, sen jag gick fram och frågade om jag kunde hjälpa till med nåt. Dom tackade för erbjudandet. Jag tittade på tändstiften och jag tittade på motorn. Inget fel. Jag steg in i vagnen och tryckte på självstarten. Den startade inte. Jag tittade i bensintanken. Ingen gasolin. Jag gick över till min vagn och sög upp lite ur tanken och tömde över. Sen startade jag vagnen åt dom. Dom var naturligtvis tacksamma. Den längre av dom två gentlemännen frågade mej vad jag skulle ha för besväret. Ingenting, sa jag. Då tog han fram sitt checkhäfte, stödde foten mot fotsteget och la boken på läret och skrev ut en check åt mej. När jag läste den höll jag på att få slag, hundra dollar och underskrivet Henry Ford. Ni kanske förstår sen vad jag anser om Ford och om Henry Ford. Bluff, bara bluff.

Charles Jonson flinade och jag flinade tillbaka. Såna där människor har jag träffat många gånger och det är nåt av dom stora behållningarna av mina värresor. Så var det också den här gången.

Tecknare: Nils Hahne.

10. Sb1—c3	Sd5×c3
11. b2×c3	Lc8—g4
12. Dd1—d3	Sb8—d7
13. g2—g3	— —

Ett för Bronsteins skarpa spelföring typpiskt drag.

13. — —	Sd7—b6

Botvinnik avstår, tydligen med rätta, från 13. —, f×g3, på vilket 14. Sg5 skulle givit upphov till farliga hot.

14. Lc4—b3	c6—c5
15. c3—c4	— —

Det är svårt att förstå varför vit insparrar sin "angreppslöpare". Här borde i stället spelats 15. L×f4.

15. — —	Dd8—f6
16. Sf3—e5	Ld6×e5
17. d4×e5	Df6×e5
18. Lc1×f4	De5—h5
19. Tf1—e1	Tf8—e8
20. a2—a4	Lg4—e2

Vit har slagits tillbaka, och kan ingenting göra åt det växande svarta angreppet.

21. Dd3—c3	Sb6—d7
22. a4—a5	Sd7—f6
23. Lb3—a4	Te8—e6
24. Kg1—g2	Sf6—e4
25. Dc3—a3	g7—g5

Uppgivet.

Det kunde följt 25. Lc1, Tf6 och vit är utan försvar. Eller 25. Le3, Lf3†. 26. Kg1, D×h2†. 27. K×h2, Th6† och matt i nästa drag.

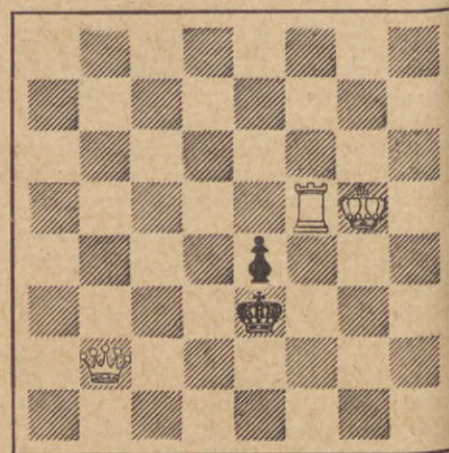
PROBLEM

Av N. Rubens.

Vit: Kg5, Db2, Tf5. (3).

Svart: Ke3, Be4. (2).

Matt i tre drag.

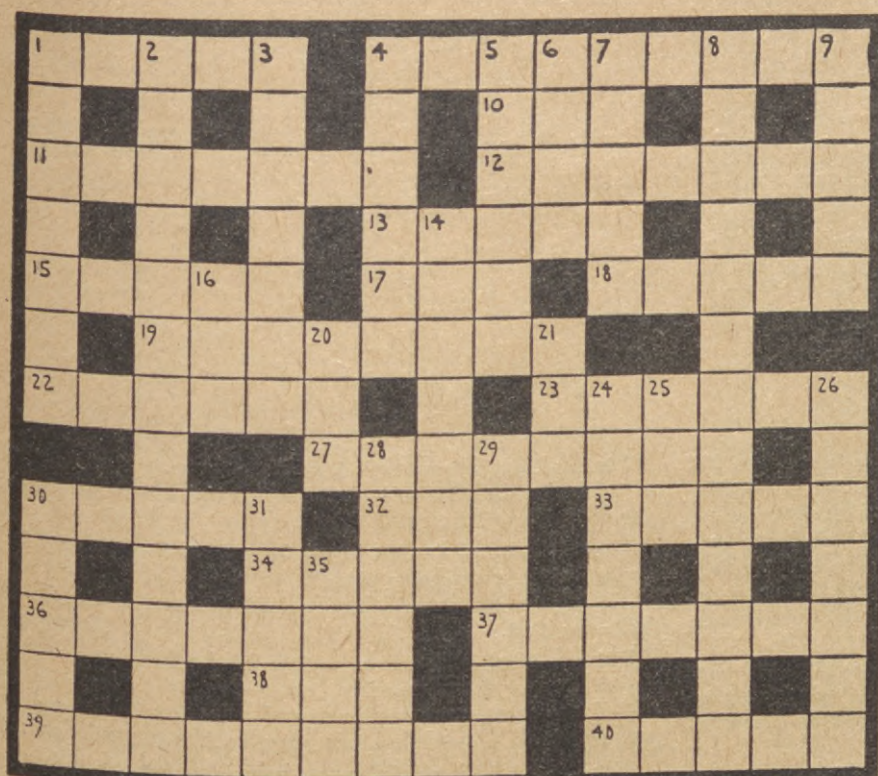

LÖSNINGAR

Problem av D. Triggs. Matt i två drag.
1. Tg5—b5!

Studie av A. Kozlov. Vit drar och vinner. 1. Sd6!, Tg7. 2. Se8!, T×g6†. 3. Sf6†, Kg5. (På 3. —, Kh6 följer 4. Th1†, Kg5. 5. Th5†, Kf4. Tf5 matt.) 4. T×b5†, Kh6. 5. Th5†, Kg7. 6. Th7†, Kf8. 7. Tf7 matt.

KORSORD nr 4

VÄGRÄTA ORD

1. Även en humorist kan ju heta så. (5)
4. Man lär experimentera med att korsa brevduvor med papegojor. Avsikten är att få fram en fågelart, som kan framföra besked —. (9)
10. Lönar sig inte att förfalska. (3)
11. Kolik. (7)
12. Sträcka mätt i tid. (7)
13. Så ska man behandla räskinn. (5)
15. Blev det när fru Fick fick Fick. (5)
17. Mockadrickare, Meckablickare. (3)
18. Finns att välja på vid dansbanan. (5)
19. Sten. (8)
22. Kan man sina sorger i glaset. (6)
23. Gömmer på åtskillig mystik. (6)
27. Katten är ett ganska oskyldigt. (8)
30. På sådan skiva vi mätta bliva. (5)
32. Heter numera scarf. (3)
33. Studera, sagt till flera. (5)
34. Klassisk är denna klädnad. (5)
36. Till rotmos och potäter man så'na saker äter. (7)
37. En som inte bor hos föräldrarna. (7)
38. Är skålandet för svensken. (3)
39. Åkern för fädot, gården förfallen. (9)
40. Skär. (5)

LODRÄTA ORD

1. Är den lem, som kirurgen befriat en från. (7)
2. Öga för öga, tand för tand. (13)
3. Gäddan som lurar i vassen. (7)

4. En av denna världens mäktiga. (6)
5. Är domaren på sommaren. (6)
6. Hobby för Edvin Adolphson. (4)
7. Testators vackra tanke, och har den verkligen kranke. (5)
8. Ett fint yrke hade hennes man. (13)
9. Verkligt bistra tider. (5)
14. Sydstat. (7)
16. Har Neptunus fått ta emot en massa. (3)
20. Bör man vara stark i. (3)
21. Mindre i växtvärlden än i djurriket. (3)
24. Ha vi en vacker dag. (7)
25. Kan man snart sagt få allt av. (3)
26. Makrillen äter lik! (7)
28. Harpa. (6)
29. Ett lustigt namn och gör koloratur-sångerska. (6)
30. När skottet går. (5)
31. Svenska florans artrikaste släkte. (5)
35. Är föremål för utpressning. (4)

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 4 skall vara Status redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 maj 1953. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 4". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på 10:— och ett på 5:— utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i juninumret.

Lösning till korsord nr 2.

VÄGRÄTT: 1. Ensamhetskänsla. 9. Dörrmatta. 10. Pöbel. 12. Nalle. 14. Råmande. 16. Övertag. 17. Ort. 18. Frilobit. 21. Vismut. 23. Efesus. 25. Karaktär. 28. Alt. 30. Atlantö. 33. Tågresa. 36. Enats. 37. Tungt. 38. Gränsvakt. 39. Gentlemannatjuv.

LODRÄTT: 1. Ejder. 2. Ström. 3. Memento. 4. Entre. 5. Skanör. 6. Äpple. 7. Sibet. 8. Alligator. 11. Ölrus. 13. Avtvår. 15. Åar. 17. Otakt. 18. Trekantig. 19. Ide. 20. Besatt. 22. Mat. 24. Slang. 26. Augusta. 27. Åss. 29. Lösgom. 31. Lenin. 32. Natal. 33. Tjärn. 34. Emalj. 35. Aktiv.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, fru Greta Lundkvist, Reservdelsavdelningen, General Motors Nordiska AB, Stockholm 20 Sö.

2:a pris kr. 5:—, fru Telan Hellberg, Fridhemsgatan 15, Stockholm 12.

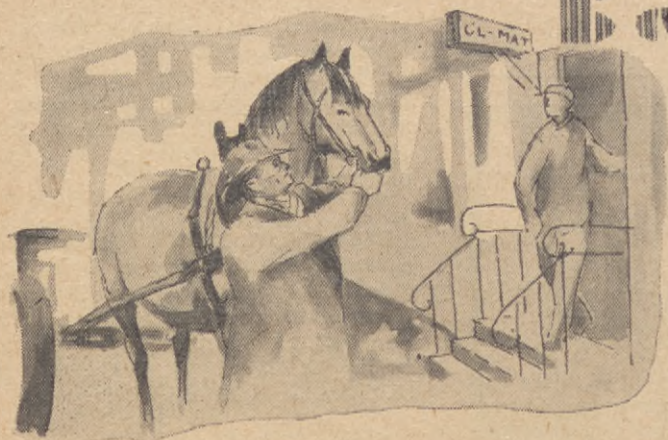
Världsfrent mot tuberkulosen

Om den internationella kampen mot tuberkulosen i Rädda Barnens regi lämnar septemburnumret av NTA Reporter en del både intressanta och imponerande upplysningar. Arbetet har tills dato omfattat tjugotvå länder och sträckt sig över fem världsdelar. Inga politiska motsättningar har fått stå hindrande i vägen för detta bekrigande av en gemensam fiende, och länder bakom Järnridån som t.ex. Polen, Tjeckoslovakiet, Ungern och Östtyskland har varit aktiva partners i detta stridsförbund mot tuberkulosen.

Kampanjens första skede är nu avslutat. Trettisju miljoner människor har tuberkulinprovats och nästan sju miljoner BCG-vaccinerats. Bakom den prestationen, som dragit en kostnad av tio miljoner dollar, står internationella Rädda Barnen, danska och svenska Röda Korset samt norska Europahjälpen. Det fortsatta arbetet kommer att handhas av Rädda Barnen i samarbete med Världshälsoorganisationen (WHO) och inriktas på, åtminstone i första hand, tuberkulosbekämpandet i Asien, Latinamerika och Främre Orienten.

När det gäller denna världsfrent mot tuberkulosen kan man med större rätt än eljest tala om ett internationellt samarbete i mänsklighetens tjänst. Vaccinet tillverkades i Danmark, transporterades av amerikanskt flygplan med skandinavisk besättning. Journalkorten trycktes i Tjeckoslovakiet. USA utarbetade journal-systemet. Danmark utbildade erforderliga tekniker. Fältarbetarna, läkare, sköterskor, tekniker, färdades med flygplan till Ecuadors djungelbefolkning, bars av elefanter i Indien och transporterades av kamelkaravaner i Nordafrika.

Bekom koliksen

Novell av LARS FREDIN

Han kunde inte somna. Klockan slog tre inne i salongen. Ett tiotal cigarrettfimpar låg kringströdda i den stora askkoppen på bordet invid sängen. Han låg och tittade på skuggorna som rörde sig över taket. Det blåste ute och han hörde hur regndropparna föll mot fönsterblecket som från en vattenkran med utslitna packningar. Gatlampans kalla ljus stirrade ilsket in genom fönstret. Och det var den som åstadkom det enerverande skuggspelet, den och blåsten.

Han la armarna utefter sidorna. Försökte slappna av. Men hjärnan arbetade som en tryckpress, som håller på att spy ut en extraupplagas sensationella nyheter; ett hastigt monotont bultande.

Han la sig på sidan, drog upp benen, vände på kudden — men ingenting hjälpte. Han försökte räkna till hundra, sakta, med långsamma djupa andetag, försökte få siffrorna att drunkna liksom i långa tunga dyningar — försökte söva sig själv — men förgäves.

Han spratt till vid att porten slog igen nere i farstun. Han hörde ekot av steg som kom närmare och närmare och till sist försvann. — Huset var sex våningar högt och han bodde i tredje.

Men varför tar inte människan hissen, tänkte han irriterat. Det har varit inbrott i fastigheten bredvid för någon vecka sedan. Han blev genast klarvaken, tog på sig tofflor och morgonrock och gick mot ytterdörren, reglade upp den och stängde den tyst efter sig. — Han stod därute och lyssnade. — Inte ett ljud. — Han kunde höra sin egen andedräkt.

Han reglade ner läset och gick in igen, tryckte ner handtaget och kände efter att dörren var ordentligt låst. När han kom in i somrummet tände han en cigarrett och satte sig att bläddra i en tidning. Han slog upp på nöjesannonserna utan att han närmare tänkte på det, men när han såg sitt eget namn med stora bokstäver och porträtt i en ruta kände han äckel och illamående och kastade tidningen ifrån sig. Likgiltigt och slappt satt han på sängkanten och rökte med blicken riktad mot det kalla ljuset från gatlycktan som gungade och slängde därute i blåsten och regnet.

När han dragit de sista blossen på cigarretten gick han fram och läste upp chiffonjén, drog ut medikamentlådan och tog fram påsen med sömnpulver.

Inte ännu, tänkte han. Det är bara två timmar kvar. Det är knappt två timmar innan — Men han ville ändå ha dem till hands, som om han varit rädd att de skulle försvinna, om de legat kvar däruppe i lådan.

Snart skulle det börja ljusna ute. Regnet hade upphört och han hörde det gnisslande ljudet av en spårvagn långt borta.

Han sträckte på armarna och tog en klunk vatten ur ett glas han alltid hade stående på bordet invid sängen.

När han kom in i salongen kände han den fränt unkna doften av gamla hummerskal. Han hade inte brytt sig om att duka av, när dom gått; vännerna!

Han skrattade — Han kunde ännu höra deras röster, deras smilande och smickrande tonfall.

— Du var förtjusande, helt enkelt bedårande. Absolut det bästa du gjort.

Det var Anne-Sofies röst. — Och vänd till sin man:

— Eller hur Oscar, var inte John —

— Visst, visst, svarade Oscar med den mest ihåliga och ansträngda röst — och höjde glaset och utbringade en skål.

Han tyckte att deras röster satt kvar i tapeter och väggar och att de själva gick omkring därinne i salongen som löjligen vålnader, som försökte göra allt för att på bästa och smidigaste sätt ställa sig in hos honom.

Han drog för de båda skjutdörrarna till salongen och gick ut i köket och tände under kaffepannan.

Det var för tre år sedan han slagit igenom. Och nu var han det stora namnet, som alla talade om. Och ändå kände han att han var slut, helt enkelt slut, att han bara spelade på rutin, ja, knappt ens det. Intresset var fullkomligt dött, hade skrumpnat ihop som tarmen hos en alkoholist, som inte på många år intagit annan föda än spritens korta och förbrännande stimulans.

Men ändå var han rädd att falla; att publiken och recensenterna skulle upptäcka det tomma skalet. Mest var han rädd för recensenterna. Det var dom som skulle börja undermineringen, det var dom som skulle lägga ut dom första minorna. Ock sedan skulle dom upptäcka någon ny att haussa upp, någon ny publikfavorit — och det var sannerligen inte svårt att finna, bara den gamla blev störtad först, ordentligt och radikalt med piedestal och allt.

Det var därför han var rädd; att bli utstött med sin egen tomhet och ensamhet i en ännu större tomhet, som var fylld av förakt — och dolda hatkänslor mot publikfavoriten som svek sin publik.

Det vara bara en recensent, som genomskådade honom, sett det han själv visste och såg, det han själv var alltför medveten om: Det tomma skalet. Och han hade sagt det rakt ut, utan omskrivningar, att han en gång var ung och lovande, men — Nej, han orkade inte tänka på det.

Det var en tidning, som nästan ingen läste, i varje fall ingen av hans publik. Själv hade han prenumererat på den tidningen en gång i sin ungdom — när han var idealist, mumlade han för sig själv och skrattade.

Nu var det bara en halvtimme kvar innan de tre stora drakarna skulle komma och dunsas ner genom brevlådan.

Det hade ljusnat ute och molnen for fram över hustaken under en igenmulen himmel och en och annan regndroppe föll fortfarande ned mot fönsterblecket.

Han la på nytt kaffe i pannan och lät det koka upp.

Tidningarna kom nästan på slaget.

Han gick långsamt som för att samla sig själv och plockade upp dem från dörrmattan, drack en klunk kaffe och tände en cigarrett, spelade krona och klave med sig själv om vilken tidning han skulle öppna först.

Signaturen Jeriko skrev:

En strålande föreställning. I synnerhet John Winklers prestationer stod på höjdpunkten av hans förmåga. Vi får vara tack samma att Hollywood inte ännu — — —

— Tjafs, tjafs, tjafs. Samma tomgång som alltid, samma bubblande beröm. — Och ändå kunde han inte undvara det.

I de andra tidningarna: Likadant.

Han gick fram till telefonen och beställde väckning till klockan nio, tog tre sömntabletter och la sig raklång på sängen. Och efter en stund somnade han in i en djup slummer.

När han vaknade vid de ilska signalerna från telefonen kom han först inte ihåg att han beställt väckning. Sex eller sju signaler lät han springa ut i rummet utan att bry sig om dem. Men så trängde en svag förnimmelse fram genom hans sömniga och halvt omtöcknade tillstånd:

— Visst f-n, han hade ju beställt väckning, för den där förb — blaskans skull, för att han skulle köpa den där förb — idealistblaskan, som — —

Han reste sig häftigt upp ur sängen och gick fram och lyfte av telefonluren.

— Gomorron, klockan är nio, sa rösten.

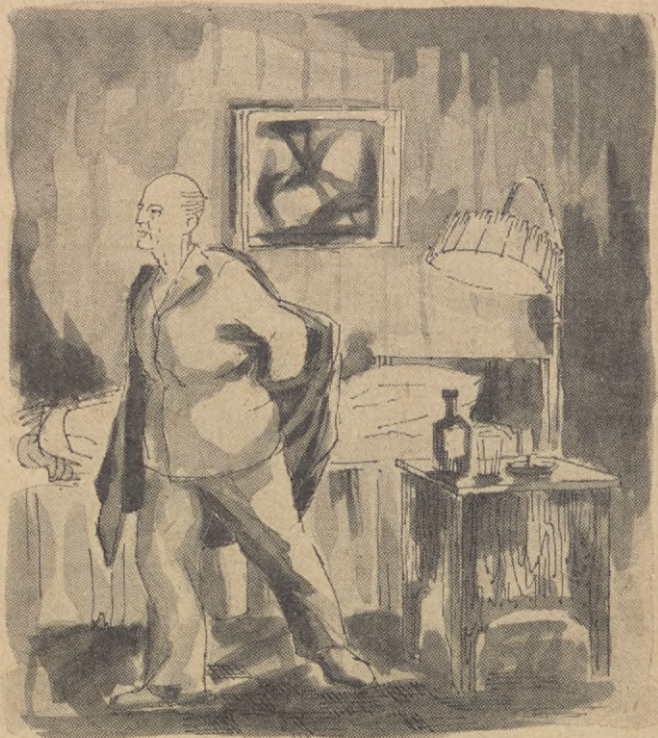
— Tack, tack, svarade han och släppte ner luren på sin plats igen.

Han gick ut i badrummet för att duscha av sig den kvalmiga och korta pulversömmen. Genom en nästan behaglig yrselkänsla kände han det kalla vattnet strila över kroppen. Han förde duschen alldeles intill ansiktet och kände hur det liksom började tina upp och en frisk, svag värme spred sig över hans kinder. Men när han såg sig i spegeln, innan han gick ut, märkte han att ansiktet var alldeles grönblekt och att han hade stora påsar under de rödsprängda, trötta ögonen.

Att läsa läxor

Ja, hur ska man hjälpa barnen med deras hemarbete och samtidigt värna den fritid de och föräldrarna så väl behöver? Det är ett problem, och det finns inte något allmängiltigt recept. Man kommer emellertid ett stycke på väg, om man gör klart för sig, att det är viktigare att uppmärksamma *hur* barnen läser sina läxor, än att ständigt kontrollera, att de läser dem. Framför allt får man se upp med att inte falla för frestelsen att själv betrakta och att lära barnen att betrakta läxor som något ont. Det är kortsynt att inte låta barn på egen hand tas med uppgifter, de växer genom att besegra svårigheter. Ska de ha assistans ska den om möjligt vara hjälp till självhjälp.

(Ur art. "Ska pappa läsa läxorna?"
av fil. dr Bernhard Tarschys i VI.)

Han blev genast klarvaken, tog på sig tofflor och morgonrock och gick mot ytterdörren...

Han tog på sig hatten med de stora brättena, ifall han skulle möta någon han kände, någon av grannarna eller — — och han gick hela tiden med blicken i gatan.

Han lämnade fram de tjugo örena genom luckan i kiosken och fick sin tidning, som han stoppade i rockfickan — upp och ned — för att namnet inte skulle synas. Det gick mekaniskt utan att han närmare tänkte på det.

När han gick förbi en gammal bryggargäst, som stod parkerad med sin vagn utmed trottoarkanten, såg han att hästen stod med huvudet framåtböjt som för att skydda sig för den kyliga blåsten. Och han gick fram och klappade den, fast han egentligen var rädd för hästar. Det hade han varit ända sedan han var barn. Han kände hur den nosade och strök sig mot honom och att mulen var svettig och varm.

— Men jag har ju ingenting att ge dig, sa han och strök honom över den svarta manen. — Då såg han bryggarn komma ut ur butiken — —

Och han avlägsnade sig hastigt. Men ändå fram mot porten tyckte han att hästhuvudet och bryggarn förföljde honom. Och han vågade inte vända sig om.

När han låst upp ytterdörren tog han genast upp tidningen ur fickan och började bläddra igenom den, först hastigt, sedan långsammare och långsammare, spalt för spalt.

Han kunde inte hitta recensionen. Och plötsligt slog det honom: Man hade slutat att recensera John Winkler, man hade slutat recensera dom föreställningar, där han var med, där han var — —

Nu först kände han hur verkligt slut han var — — Om de stora drakarna — — Men här — —

Den farligaste minan hade blivit utlagd först, den som han minst hade anat.

Tecknare: E. Lindbäck.

LEENDET

— Utsökt, verkligen utsökt! sa räven, som visserligen inte hade för avsikt att äta gräshoppan, men vanans makt är stor; dessutom bör man hålla på vanan, om den är vacker och tjänar ett gott ändamål. Det ger ett slags passiv träning, vilken ingen som förväntar sig framgång kan undvara.

— Ja, inte sant! sken gräshoppan. Synd bara att du inte kan höra de allra högsta tonerna. Dom ligger tyvärr utanför ditt hörbarhetsområde.

— Dom tycker jag allra bäst om, sa räven med sitt artigaste smil. Vill du inte spela lite av dom

Gräshoppan teg en lång stund och tänkte intensivt, under det hon då och då tittade under lugg på räven.

Varför vill du höra dom? undrade hon till slut.

— Man vill alltid höra det man inte kan få höra, sa räven. Det vet du väl.

— O ja, så sant, så sant! sa gräshoppan och ett förklarart, nästan ljusgrönt skimmer spred sig över hennes ansikte. Så sant och så riktigt sagt, riktigt filosofiskt tänkt ska jag säga.

— Jag ber, jag ber, sa räven.

Och så spelade gräshoppan en fuga med bara de allra högsta tonerna i, som inga andra än gräshoppor själva lär kunna höra, och hon ansträngde sig verkligen att nå det allra högsta C, som ligger så högt att det låter som när man slår två atomer mot varann men likväl är så starkt att man kan koka mat med det i Amerika. Gräshoppan kände sig mycket stolt när hon såg det fina lyckliga leendet som låg över rävens ansikte, ty hon visste ju inte att räven tänkte på den feta hönan som han planerade att knipa när natten kom.

Fröroth

Fröroth

CHRISTEL STERNER-KRILAND

Sagan om sjön med de sju näsen

Det var en gång en sjö, som hette Sju-taggen och det namnet var minsann inte så konstigt som det låter, för sjön hade sju näs, som alla stack ut sina taggar på kartan.

På varje näs låg en borg och varje borg hade en vallgrav med gröngult gammalt vatten, alldeles stillastående, som det sam näckrosor i.

I sex av borgarna fanns det i var och en

En borgherre

En borgfru

En borgungherre

En borgfröken och en

BORGHUND.

Den senare bodde i en särskild hundborg, som låg strax intill vindbryggan, som ledde över vallraven med näckrosorna. Han var mestadels tjudrad med en lång, rostig järnkätting, som visserligen var så lång att den räckte runt borgen två och ett fjärdedels varv, men tjudrad var han som sagt i alla fall och ibland uppgav han hiskliga vrål över den saken. Då trodde borgherrn att fienden hade kommit, så han blåste i en lur och lät genast fälla upp vindbryggan. Sen fick borghunden en fläsksvål för att han hade varit så duktig.

*

Den sjunde borgen stod tom. Den såg ganska hemsk ut på sitt ensamma näs med svarta gapande fönstergluggar. Nypontagg och vildvin växte uppåt väggarna, råttor och kackerlackor huserade både i vind och källare. Den borgerliga familjen, släkten Vildhavre Skog av Svinborst, hade lämnat sitt hem Hals över huvud därför att en spåkäring från det närbelägna Tiveden hade sagt fula ord som man inte får säga över huset. Och att alla som bodde där skulle bli sjuka och stygga, bli gnatiga och griniga och gräma sig.

Det sa hon bara för att hon själv skulle få vara där. Hon stannade också kvar sen alla hade rest och bosatte sig i höns-huset. Borghunden, som hade glömts kvar i villervallan, fanns också kvar, tjudrad i kättingen.

Spåkärningen stack till honom ett magert hönsben då och då men i övrigt fick den stackars borghunden leva på markens örter och gräs och han lärde sig böka i jorden som en riktig grävling. Det är klart att han blev magrare och magrare och hans hundskall gällare och gällare.

*

På de andra sex näsen levde man gott. Det var stortid i landet med goda skördar och en snäll kung. Man drack gott humle-öl till maten även till vardags, man arbe-

Borghunden bodde i en särskild hundborg strax intill vindbryggan över vallraven.

tade med liv och lust, skrattade högt och trivdes. På kvällarna rodde man ut på sjön i solnedgången och hälsade på varandra korsan och tvärsan. Men när man kom till det sjunde näset tog man gärna en lång omväg.

Till slut var det en liten borgfröken i spetsig vit strutmössa som sa:

— Jag står inte ut att höra den stackars hunden skälla längre!

Och när hennes friare från borgen på

andra sidan sjön ville gifta sej med henne, så måste han först lova precis som i riktiga sagor att befria den sjunde borghunden och skrämja bort den otäcka spåkärningen.

Den unge friaren, som hette Adrian, hoppade genast i sin vingliga éka, som var en urholkad björkstam, sköt ut den från land och rodde iväg.

Hans mor, den gamla borgfrun stod på stranden och grät i en knyppeuduk.

— Nu kommer den otäcka spåkärigen att säga fula ord över oss också! ropade hon efter Adrian,

Det var ett talesätt att den som tog spåkärigen i hand, fick olycka med sig.

— Jag kommer aldrig att ta den otäckan i hand! lovade Adrian. Jag ska bara befria hunden!

Och så gav han sej iväg.

På vägen råkade han stöta till en mjärde och i den satt en liten, liten löja, som var nästan löjligt liten.

— Vart ska du ta vägen? pep löjan.

— Jag ska befria borghunden! sa Adrian.

— Då kan du väl befria mej också! tyckte löjan.

— Kan jag väl göra! tyckte Adrian och gjorde så. Löjan la han på sitt hår, som var svart och tjockt, stänkte litet vatten över och satte på sig den båtformade hatten.

— Den löjan kan vara bra att ha! tänkte han.

*

Den stackars borghunden låg och sov i sin borg när friarn kom roende. Men när han hörde båtens botten glida mot de tjocka vassruggarna, vaknade han och spetsade öronen.

— Husse! tänkte han. Men det var inte hans husse, inte hans riktiga. Det var bara friaren. Han visste inte att det bara var ett b som skiljde honom från att vara hans befriare. Borghunden blev glad i alla fall och skällde gällt.

Då vaknade förstas spåkärigen i höns-huset, som också tagit sej en middags-

slummer efter sin sista höna. Hon tittade ut. Hon hade hönsfjädrar överallt i sitt toviga svarta hår och på överläppen hade hon mustascher.

Hon såg verkligen inte riktigt klok ut, som dom gör som är klokare än andra.

— Vad vill du? skrek hon åt Adrian, när han hoppade ur björken och gjorde fast den vid en sten.

— Håhå, vad tror du! sa den unge borg-herrn.

— Jag tror ingenting för jag vet! sa kärigen ilsket.

— Säg det då!

— Du ska fria till mej! Hahahaha! Och den gamla spågumman skrattade som en ihålig kopparkastrull och visade en rad svarta tandrester.

— Det stämmer! sa Adrian hurtigt.

— Nå vad har du i friargåva? sa kärigen.

— En fisk!

— Det vill jag inte ha!

— Då kan jag väl få byta till mej hunden?

— Mot vad då?

— En fisk!

— Det vill jag inte ha! Vad är det för en fisk?

— Det är en löja!

— Löjligt!

— Det är något särskilt med den.

— Vad då?

— Den är av silver. En silverlöja.

— Hade det varit guld kanske vi kunde resonera om saken. Nu får du gå med din löjliga löja! sa kärigen. Och hunden

Den unge friaren Adrian lade löjan i sitt hår.

behåller jag. Han är bra, för han skäller när det kommer friare. Hahaha!

— Den här löjan är en önskelöja! fortsatte Adrian envist. Man kan få allt man vill utom det man verkligen vill och det vill inte litet till.

Nu såg spåkärigen mycket förvånad ut, för hon trodde att hon förstod allt. Den här friarn var kanske klyftigare än hon hade kunnat ana. Han tycktes till och med förstå det som inte gick att förstå. Men hon ville inte låtsas om att hon inte begrep, så hon kraxade fram:

— Topp tunnor då. Jag går med på bytet. Men bara på ett villkor.

— Vad då?

— Att du tar mej i hand till adjö! Hahaha!

— Topp tunnor! sa Adrian. Det är jag med på. Men först ska jag göra loss hunden. Han gick till hundborgen och befriade hunden som rusade rakt på spåkärigen och välte omkull henne. Sen hoppade hunden och friaren kvickt ner i björken och rodde ut ur vassen. På stranden stod kärigen och hötte med den knottiga näven.

— Tack, jag skall framföra hälsningarna! ropade friaren artigt tillbaka. Sen tog han fram löjan ur hatten och släppte ner henne i Sjutaggen.

— Den löjan var bra att ha! sa han till hunden. Hon gav mej en idé och det är mera värt än pengar. Ja han sa förstas inte så utan "det är bättre med en löja i hatten än tio i vassen", ty det var så man uttryckte sej på den tiden.

Nå, hur gick det med spåkärigen då? Hon gick upp i rök!

Och friarn? Han fick "ja" förstas.

Hunden då? Han åt snart upp sig.

Och borgen? Den sjunde borgen? Hur gick det med den?

Den blev ett luftslott!

Hahaha!

"Vad vill du?" ropade den hemska spåkärigen, då hon såg Adrian komma roende i sin båt.

Tecknare: Gösta Kriland.

"Black boy" och tuberkulosen

"Jag visste att jag levde i ett land där svartas möjligheter var klart begränsade", heter det resignerat i Richard Wrights utomordentliga självbiografi "Black boy", det gripande, konturskarpa porträttet av en olycklig och desorienterad negerpojke.

Orden rinner en i minnet, när man i novembernumret 1952 av den i New York utgivna "National Tuberculosis Association Bulletin" läser en notis, som meddelar att Walter G. Alexander, neger och framstående läkare, sen många år verksam i staden Orange, N. J., blivit vald till ordförande i staten New Jerseys antituberkulosförening.

Notisen slutar nämligen med att omtala att det finns 3.000 lokala antituberkulosföreningar i USA, samtliga anslutna till den amerikanska nationalföreningen mot tuberkulos, och att det är första gången en neger utsetts till ordförande i en sådan lokalförening.

Det är ett påpekande som ger anledning till reflexioner. I all sin korthet säger det något väsentligt om negerns situation i våra dagars USA.

Tuberkulosen är givetvis ett problem som angår hela det amerikanska folket, men är det några som framom andra har

intresse av sjukdomens bekämpande så är det de amerikanska negrerna bland vilka tbc-dödligheten är tre gånger så stor som bland de vita, i åldersgruppen 15-44 år till och med fem gånger så stor.

Att avfärda denna skillnad i tuberkulosdödlighet med hänvisning till negrernas

Barnvisan "Nigger" av Frank Horne återfinns i antologin "Mörk sång" ur vilken vi hämtat denna mäterliga teckning av Birger Lundquist.

Du går väl med och lunchar på Margareta?

Vi brukar träffas där några vänner varje dag. Maten är god och lokalens trivsamma.

Hushållsskolan Margareta

MATSALAR · FESTVÄNINGAR · BUTIKER

förmodade, av rasen betingade, mindre motståndskraft mot sjukdomen, är att göra det hela en smula för lätt för sig. Även om det kan vara obehagligt se sanningen i ögonen, är det ibland nödvändigt. Och sanningen är i detta fall den, att tuberkulosens våldsamma härjningar bland USA:s negerbefolkning beror på — om inte helt så dock i stor utsträckning — den amerikanska negerns samhällssituation.

En fackman, H. M. Payne, skrev för några år sen en artikel i "American Review of Tuberculosis", som är av intresse i det här sammanhanget. Man kan inte, säger Payne, minska tuberkulosdödligheten bland USA:s negrer med mindre än att man uppmärksammar den rådande bristen på likställighet, ekonomiskt, kulturellt, politiskt och socialt, mellan vita och svarta.

I "Nigger", en barnvisa av Frank Horne, negerdiktaren som blev bostadsexpert i den federala socialvården, lyder första strofen i Thorsten Jonssons följ samma tolkning:

Lilla svarta grabb jagad efter gatan —
"Nigger, nigger, svart i nian,
svärtan sitter i han,
nigger... nigger... nigger..."

Först den dag de orden förlorat sitt verklighetsunderlag kommer tuberkulosen bland Amerikas negrer att bekämpas med önskvärd framgång.

STOCKHOLM

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej kan undvara. Skydda Eder själv och Edra barn genom inträde i ortens erkända sjukkassa

STOCKHOLMS LÄNS

ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm

Tel. 34 99 85

Bengtssons Litografiska

23 22 20 Sveavägen 90, Stockholm 23 22 20

MODERNT OFFSETTRYCKERI

JU TELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas. Koksgritor, Järmbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o

Timmermansgat. 47. — Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

BORÅS OCH SÖDRA ÄLVSBOGERS LÄN

BORAS EXPORTAFFÄR

Köpare till
Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORÅS —

JÖNKÖPING

June-Munktell Marinmotor

för fiske-, frakt- o. passagerarefartyg

AKTIEBOLAGET

JÖNKÖPINGS MOTORFABRIK

Jönköping. Telegr.-adr.: Motor
Telefoner: 197, 897

TBC-forskningen går vidare

Sjuttio år efter det Robert Kock tillkännagav sin upptäckt av tuberkulosbacillen är forskare över hela världen fortfarande sysselsatta med att försöka lösa tuberkulosens gåta, och det kanske med en intensitet och i en utsträckning som aldrig tidigare.

Även den utomstående betraktaren kan från sin lekmanposition inte undgå att fascineras av det dramatiska forskningsarbete som pågår, inte låta bli att imponeras av dess expansiva karaktär och betydande rikedom på arbetshypoteser och variation i målsättning.

Under de sista åren har publiciteten kring tuberkulosforskningen dominerats av kemoterapi och framstegen inom detta forskningsområde, ett förhållande som ytterligare accentuerats sen Selman A. Waksman, streptomycinets upptäckare, tilldelats 1952 års Nobelpris i medicin.

Det är emellertid ett stort misstag att tro att tuberkulosforskningen är ensidigt inriktad på kemoterapi och försöken att fullkomna densamma. Bakom kulisserna utträttas också mycket annat även om tidsningspressen hittills inte haft stort att förmåla i saken. Men den dagen kanske kommer.

Tuberkulosbacillen är fortfarande något av en gåta, bacillbäraren likaså. Den amerikanska tuberkulosforskningen av i dag sysselsätter sig fullt konsekvent minst lika mycket med den sjuke som med sjukdomsalstraren. Ännu är alltför många frågor obesvarade.

Vad betingar den process som leder till kaverner i lungorna? Det är en fråga som den amerikanske läkaren Charles

Weiss vid Jewish Hospital i Philadelphia är i färd med att försöka besvara.

Har kroppskonstitutionen något att betyda, när det gäller motståndskraften mot tuberkulos? Hur kan det komma sig att mörkhudade folkkraser, t. ex. Nordamerikas indianer, till synes har större mottaglighet för sjukdomen än den vita rasen? Det är en fråga som länge inträtterat tuberkulosforskare och den står fortfarande öppen.

En av de vetenskapsmän som söker ett svar är Max B. Lurie vid Henry Phipps Institute i USA. Han har under en följd av år gjort experiment med inavlade karninstammar, för att på så sätt möjligen finna ut vad det är som gör vissa djurstammar mer tuberkulosresistent än andra. Även om denna fråga tills vidare förefaller obesvarad och följaktligen också frågan, varför vissa folkkraser lättare faller offer för tuberkulos än andra, har försöken resulterat i vissa värdefulla iakttagelser, när det gäller hormoner. Lurie har tyckt sig finna att cortisone, som bekant ett hormon, undertrycker kroppens motståndskraft och på så sätt underlättar spridningen av en tuberkulos. Andra, från Luries arbete fristående forskningar, tyder på att både cortisone och ACTH, som bekant ett annat hormon, kan vara skadliga för tbc-patienter och The American Trudeau Society, den amerikanska tuberkulosforskningens hjärntrust så att säga, har därför utfärdat en varning för användande av dessa hormoner på personer med aktiv eller utläkt tuberkulosjukdom.

Ett annat spørsmål som för närvarande intresserar forskarna är förändringarna i blodets kemiska sammansättning hos tu-

GRÄVMASKINER
ASFALTVERK
VÄGVÄLTAR
KOMPRESSORER
DE'CAUVILLE-LOK
BYGGNADSMASKINER

AB ÅSBRINK & Co
MALMÖ

Köp SOLSTICKAN

berkulospatienter. Här skymtar ett lockande perspektiv. Kanske kan vi en dag komma därhän, att vi genom systematiska undersökningar av blodets kemiska sammansättning hos en tbc-patient kan avgöra om sjukdomen är under utveckling eller på tillbakagång och ställa den fortsatta behandlingen därefter. Det är beaktande för den moderna tuberkulosforskningens intensitet att dessa blodstudier försiggår på flera håll och sysselsätter internationellt kända vetenskapsmän bl. a. Florence B. Seibert vid Henry Phipps Institute.

JÖNKÖPING

FARMA

Sjukvårds- och teknisk affär. Fullständig sortering i sjukvårds- och förbandsartiklar. Parfymeri och tekniska varor.

Tel. 595   Klostergatan 65   Tel. 595
JÖNKÖPING

LULEÅ

AB Luleå Bryggeri

Tel. 13 440   LULEÅ

MALMÖ

påhlssons

Malmö

bröd
gott bröd

NYKÖPING

N. J:s Livsmedel

— allt i matvaror på ett ställe,
speceri-, bröd- och mjölkaffär.

Tel. 2013   Borgaregatan 12

Till Er
som
önskar

en bra kamera till lågt pris. **INDRA LUX** kameran med stil, finesser och många fördelar. Objektiv: Rau Wetzlar 1:7.7. Brännvidd: 6 cm. Slutare för tid och ögonblick. Tre olika bländare 7,7, 12 och 18. Toppavtryck. Inbyggd solbländare. Klar och tydlig genomsiktsökare. Behållare för reservfilm. Stativmutter. Billig i användning. Tager 12 bilder storl. 4x4 cm på vanlig 4x6 1/2 cm. film. Storlek 13x8x7 cm. Med axelrem. Pris kr. 22.50. Beredskapsväska i konstläder. Man behöver ej taga kameran ur väskan vid fotografering. Pris kr. 11.—. Beredskapsväska i äkta läder. Pris kr. 16.50. Var god stryk under det önskade. Returrätt. Portofritt.

Handelsfirman EKO Box 43
HUSKVARNA

Namn .....
Adress .....
Postadr. ....

RÖD- SPRITEN

måste vara med,
när det stuvats in
för en längre eller
kortare färd.

Skaffa Er ett pun-
kerkök och Ni är
ifrån alla bekymmer
med bränslen, som
medföra os och lukt

Ingv. Forsberg

Smides- &
Mek. Verkstad

BODEN

Strandplan 5 Tel. 110 72

— REKOMMENDERAS —

GYNNA SVENSK
INDUSTRI

Gustafsons

Elektriska AB

Allégatan 9, Borås

Tel. Aff. 110 64, Bost. 149 88, Kontor 210 64

ENTREPRENÖR FÖR BORÅS STADS ELVERK

